ODBORNÝ BANKOVÝ ČASOPIS
SEPTEMBER 2000
ROČNÍK 8

BANKING JOURNAL
SEPTEMBER 2000
VOLUME VIII

BIATEC

NÁRODNÁ
BANKA
SLOVENSKA

NATIONAL
BANK OF
SLOVAKIA

9

Prehľad vzdelávacích podujatí Inštitútu bankového vzdelávania NBS na október – november 2000

Názov vzdelávacieho podujatia	Dátum
OKTÓBER	
Angličtina pre začiatočníkov	sept. 2000
	jún 2001
Číselné zručnosti	9. – 10.
Ekonomická analýza banky	10. – 12.
Vedenie projektov bankových platobných kariet	11. – 13.
Konkurz a vyrovnanie z hľadiska banky	16. – 17.
Stratégia úspešného rozvoja podnikania v bankovníctve	17. – 20.
Úvery poskytované podnikom (workshop s využitím simulácie – podnikateľskej hry)	23. – 25.
Základný kurz bankovníctva I	23. – 27.
Stretnutie lektorov angličtiny	27.
Finančný manažment II (cash flow)	30. – 31.
NOVEMBER	
Odhaľovanie falzifikátov	2. – 3.
Riadenie úrokového rizika – Model „Value at Risk"	6. – 10.
Embosovaná banková platobná karta	8.
Angličtina pre medzinárodné rokovania	13. – 15.
Analýza dlhopisov (oceňovanie, účtovanie, zdaňovanie)	13. – 16.
Technologické zabezpečenie agendy bankových platobných kariet	15. – 16.
Finančný manažment III (finančné modelovanie)	16. – 17.
Riadenie nákladov v banke	20. – 24.
Základný kurz bankovníctva II	20. – 24.
Elektronické bankovníctvo	21. – 22.
Daňové priznanie z príjmov právnických osôb	27. – 28.
Organizačné zabezpečenie agendy bankových platobných kariet	29. – 30.
Odhaľovanie falzifikátov (dlhodobá príprava lektorov a poradcov komerčných bánk)	29. – 30.

1. strana obálky / Front Cover:

Zo zbierkového fondu NBS – Múzea mincí a medailí v Kremnici predstavujeme dielo slovenského výtvarníka, medailéra Drahomíra Zobeka. „Spln" je názov liateho bronzu, ktorý vytvoril v roku 1995 s rozmermi 12 x 13,5 cm. Drahomír Zobek, rodák z Novej Bane (1952), študoval v rokoch 1967 – 1971 na Strednej umelecko-priemyselnej škole v Kremnici, kde sa venoval grafike a plošnému i plastickému rytectvu. V súčasnosti žije v Kremnici a pracuje v umeleckom ateliéri kremnickej mincovne. Je autorom veľkého počtu razených a liatych medailí. Svoje diela vystavoval na medzinárodnej medailérskej výstave FIDEM, prezentoval sa i na kolektívnych medailérskych výstavách v Moskve, v Bratislave, v Uherskom Hradišti, v Kremnici a v Budapešti. Drahomír Zobek je tiež autorom mnohých výtvarných návrhov na slovenské pamätné medaily (Vyhlásenie Ústavy Slovenskej republiky 1992, Začiatok razby mincí Slovenskej republiky 1993, Vodné dielo Gabčíkovo 1994 a ďalšie). Je aj autorom výtvarných návrhov súčasných slovenských obehových mincí.

The picture shows a work of Drahomír Zobek, Slovak artist and medal designer. The title of the 12 x 13.5 cm cast-bronze work is 'Fool Moon' (1995) and is part of the collections of the Museum of Coins and Medals in Kremnica. Drahomír Zobek was born in Nová Baňa in 1952. He studied fine arts, engraving, and carving at the Kremnica School of Arts and Crafts. He presently lives in Kremnica and works for the Kremnica Mint, at the studio of design. He has designed numerous stroke and cast medals, which were exhibited at FIDEM and other international exhibitions of medals in Moscow, Bratislava, Uherské Hradište, Kremnica, and Budapest. In addition, he has designed a number of commemorative medals (e.g. medals commemorating the promulgation of the Constitution of the Slovak Republic in 1992, the first Slovak coins minted in 1993, the Gabčíkovo Hydro-Project in 1994, etc.). All Slovak coins in circulation were designed by Drahomír Zobek.

PhDr. Elena Minarovičová

NA AKTUÁLNU TÉMU

Ing. Emília Tóthová
Modernizácia medzibankového platobného styku – RTGS Real Time Gross Settlement 2
Modernization of the Interbank Payment System: Real Time Gross Settlement (RTGS)

Ing. Lucia Kostanjevcová
Zhodnocovať dočasne voľné finančné zdroje štátu na finančných trhoch? ... 4
Should Temporarily Available Treasury Funds be Appreciated in the Financial Markets? 35

Ing. Mária Pročková
Vnútorný audit 7
Internal Audit 38

HYPOTEKÁRNE BANKOVNÍCTVO

Ing. Viktória Múčková, CSc.
Hypotekárny úver v európskych krajinách – I. časť 10
Mortgage Loans in Certain European Countries – Part I

ZO ZAHRANIČIA

Ing. Jana Hájniková, Ing. Mamadou Saliou Kaba
Niektoré súvislosti s Európskou menovou úniou 13
Certain Connections with the European Monetary Union

ATLAS PEŇAZÍ

Gabriel Schlosser
Brazílska federatívna republika 17
Brasília

GALÉRIA OSOBNOSTÍ

Mgr. Dana Kancelová
Anton Mederly 19

PAMÄTNÉ MINCE

Ing. Dagmar Flaché
Pamätná strieborná minca k 250. výročiu narodenia Juraja Fándlyho 20
Silver Coin Commemorating the 250th Anniversary of the Birth of Juraj Fándly

PLATIDLÁ

Rozália Boskovičová
Nové bankovky 10 a 5 USD – z histórie novej série 22
New Series of US Banknotes: 10-dollar and 5-dollar Bills

Vybrané ukazovatele hospodárskeho a menového vývoja SR 26
Selected Indicators on Economic and Monetary Developments of the SR

Adresár bánk a pobočiek zahraničných bánk, zastúpení zahraničných bánk, asociácií v peňažnom sektore, búrz a iných spoločností v bankovom sektore 27
Directory of Banks and Branch Offices of Foreign Banks, Representative Offices of Foreign Banks, Associations in the Financial Sector, Stock Exchanges and other Selected Financial Institutions in the SR

BIATEC
Odborný bankový časopis
september 2000

Vydavateľ / Published by:
Národná banka Slovenska
National Bank of Slovakia

Redakčná rada / Editorial Council:
Ing. Marián Jusko, CSc. (predseda), Mgr. Soňa Babincová, PhDr. Eva Barliková, Ing. Adam Celušák, CSc., Prof. Ing. Irena Hlavatá, CSc., Ing. Štefan Králik, Ing. Jozef Kreutz, Doc. Ing. Jozef Makúch, PhD., Ing. Gabriela Miklošová, Ing. Miroslav Marenčík, Ing. Pavol Ochotnický, CSc., Doc. Ing. Anna Pilková, CSc. MBA, Ing. Monika Siegelová, Doc. Dr. Ing. Vladimír Valach

Redakcia / Editorial Staff:
šéfredaktorka / Editor in Chief
Mgr. Soňa Babincová ☎ 5953 3542
zástupkyňa šéfredaktorky / Editor
Ing. Alica Polónyiová ☎ 5953 3544
výtvarná redaktorka / Graphics Editor
Anna Chovanová ☎ 5953 3543

Adresa redakcie / Editorial Office:
Národná banka Slovenska
redakcia BIATEC
Štúrova 2, 813 25 Bratislava
tel.: 5953 3542, 5953 3543, 5953 3544,
tel./fax: 529 68 524
Internet: http://www.nbs.sk

Objednávky na inzerciu prijíma redakcia / Advertising Office: ☎ 5953 3543

Počet vydaní: 12-krát do roka

Cena výtlačku:
19,10 Sk vrátane DPH + poštovné

Ročné predplatné:
229 Sk vrátane DPH + poštovné

Tlač / Printed by:
i + i print, spol. s r.o.
Mlynské Luhy 27, 821 05 Bratislava

Predplatné a distribúciu zabezpečuje a reklamácie prijíma / Subscription:
Privátna novinová služba, a. s.,
Záhradnícka 151, 829 81 Bratislava 25,
prevádzka Expedičné stredisko
PNS, a. s., Košická 1,
813 80 Bratislava 1.

Termín odovzdania rukopisov:
4. 9. 2000

Dátum vydania: 18. 9. 2000

Registračné číslo: MK SR 698/92
ISSN 1335 - 0900

Foto na obálke: Mikuláš Červeňanský

MODERNIZÁCIA MEDZIBANKOVÉHO PLATOBNÉHO SYSTÉMU

RTGS – REAL TIME GROSS SETTLEMENT

Ing. Emília Tóthová
Národná banka Slovenska

Real Time Gross Settlement, v preklade „hrubé zúčtovanie v reálnom čase", je režim platobných systémov, keď sa spracováva a zúčtováva každá jednotlivá platba v reálnom čase prostredníctvom finančných prostriedkov spravovaných centrálnou bankou.

RTGS, fenomén, ktorý púta pozornosť odborníkov po celom svete v súvislosti so zvyšovaním bezpečnosti a rýchlosti spracovania a zúčtovania platobných transakcií, alebo tiež, čo je pre našu krajinu aktuálne, v súvislosti s prístupovým procesom do Európskej únie.

Prístupový proces každej krajiny, uchádzajúcej sa o členstvo v Európskej únii, môžeme sledovať z rôznych aspektov. Pripravenosť tej ktorej krajiny je hodnotená z hľadiska ekonomického vývoja, dá sa povedať politickej „spôsobilosti", úrovne legislatívy, či mnohých iných. Avšak pre odborníkov metodicky alebo výkonom zabezpečujúcich jednotlivé druhy platobných systémov, je to hlavne aspekt legislatívnej, metodickej a technologickej pripravenosti týchto systémov. Hodnotí sa hlavne úroveň pripravenosti:

- domáceho platobného systému,
- zúčtovania obchodov s cennými papiermi,
- zúčtovania devízových operácií.

V priebehu 90-tych rokov vydával EMI, Európsky menový inštitút (z angl. European Monetary Institute), neskôr ECB, Európska centrálna banka (z angl. European Central Bank) postupne odporúčania a základné princípy režimov jednotlivých systémov. Pre domáci platobný systém základné princípy režimu RTGS, pre zúčtovanie obchodov s cennými papiermi princípy režimu DvP (z angl. Delivery versus Payment), dodávka proti platbe a pre zúčtovanie devízových operácií princípy režimu PvP (z angl. Payment versus Pay ment), platba proti platbe. Cieľom zavedenia režimu DvP do systému vyrovnania obchodov s cennými papiermi je zabezpečiť dodávku cenného papiera kupujúcemu a finančné prostriedky predávajúcemu v čo najkratšom čase, optimálne súčasne realizovať výmenu cenného papiera a peňazí so zabezpečením zmeny majiteľa cenného papiera. Pri režime PvP je potrebné zabezpečiť súčasne v rovnakom čase dodávku kupovaných a predávaných finančných prostriedkov, obchodovaných na devízovom trhu a rovnako pri zahraničných platbách.

Zásadnou podmienkou pre naplnenie uvedených režimov je spracovanie a zúčtovanie v reálnom čase. Túto podmienku je možné splniť len v prípade existencie zodpovedajúceho technologického vybavenia účastníkov platobného styku v danej krajine. Typológia platobného systému každej krajiny je priamo úmerná historickému vývoju krajiny, technologickej vybavenosti, miere angažovanosti centrálnej banky, ale hlavne organizácii toku informácií o platobných transakciách, ich spracovaniu s dôrazom na spôsobe ich zúčtovania.

Východiskovým bodom pri navrhovaní systému pracujúcom v reálnom čase je dizajn súčasnej organizácie domáceho platobného systému. Pre jednoznačné zaradenie domáceho platobného systému do medzinárodne rozlišovanej typológie platobných systémov je nevyhnutné určiť model toku informácií o transakcii medzi hlavnými aktérmi, a to spravidla:

- centrálnou bankou,
- clearingovým operátorom,
- bankami a inými účastníkmi.

Ďalším krokom je určenie charakteru a spôsobu:

- spracovania informácií o platobnej transakcii,
- zúčtovania platobnej transakcie.

Ich určenie je rozhodujúce pre rozlíšenie systémov pracujúcich v režime „net settlement" alebo „gross settlement". Ak len v jednej fáze procesu spracovania a zúčtovania platobnej transakcie identifikujeme režim „net", nikdy nemôžeme definovať takýto systém ako platobný systém pracujúci v režime „gross settlement". Pri režime „net" výsledkom spracovania sú multilaterálne alebo bilaterálne vzájomné pozície účastníkov

platobného systému a pri zúčtovaní „net settlement", sú tieto vstupom do poslednej zúčtovacej fázy procesu. Pri režime „gross" sú to vždy jednotlivé položkovité hodnoty platobných transakcií, za každého účastníka osobitne spracovávané a zúčtovávané.

Reálna identifikácia domáceho platobného systému je nevyhnutným krokom na ceste k úspešnému budovaniu systému RTGS.

Prvou a základnou stavebnou štruktúrou je teda zavedenie režimu RTGS do domáceho platobného systému. RTGS je potom bázou, na ktorej sa budujú nasledujúce dva režimy, DvP a PvP. Zavedenie režimu RTGS do domáceho platobného systému je vždy v plnej kompetencii a zodpovednosti centrálnej banky príslušnej krajiny. Centrálna banka stanovuje dizajn RTGS v domácom platobnom systéme, jeho technologické prvky, funkcionalitu, práva a povinnosti účastníkov, a tiež v spolupráci so štátnymi štruktúrami jeho legislatívnu podporu. Spolupráca (a jej rozsah) centrálnej banky so subjektmi bankového i nebankového sektora pri stanovovaní jednotlivých prvkov režimu RTGS, teda s budúcimi priamymi a nepriamymi účastníkmi systému RTGS, spravidla závisí od zvyklostí v tej ktorej krajine a strategických zámerov príslušnej centrálnej banky.

Určujúcim princípom režimu RTGS je spracovanie a finálne zúčtovanie každej jednotlivej platby v reálnom čase na účtoch účastníkov systému vedených centrálnou bankou, kde zúčtovanie každej platby prebieha prostredníctvom finančných prostriedkov spravovaných centrálnou bankou. Spracovanie a zúčtovanie jednotlivej platby v reálnom čase je teda spracovanie a zúčtovanie transakcie za transakciou (z angl. one by one), jednej po druhej, od vstupu platby do systému RTGS až po výstup platby zo systému RTGS, a to plynule a nepretržite, pričom celý proces nesmie presiahnuť stanovený časový limit. Kľúčovým momentom v procese je moment zúčtovania platby na účtoch účastníkov vedených centrálnou bankou, keď pri úspešnom zúčtovaní platby na účte odosielajúceho účastníka a účte prijímajúceho účastníka môžeme hovoriť o finalite platby.

Úloha centrálnej banky, minimálne v prípade zúčtovania platby, je nezastupiteľná a nedeliteľná. Táto časť celého procesu spracovania a zúčtovania jednotlivej platobnej transakcie v systéme RTGS, pri dodržaní kritéria finality a neodvolateľnosti každej platby, je základnou podmienkou pre úspešné znižovanie rizík v platobnom systéme, a tým zvyšovanie jeho bezpečnosti a plynulosti.

Hlavný dôraz na znižovanie rizík je kladený na medzibankový platobný styk (z angl. interbank funds transfer system), teda na platby úrovne banka – banka. S týmto cieľom je definovaný okruh platieb, tzv. platby veľkých hodnôt (z angl. large value), ktoré sú definované ako platby veľkých objemov, dôležitosti a urgentnosti. Teda do kategórie platieb veľkých hodnôt sa zaraďujú spravidla transakcie medzibankového peňažného trhu, menové intervencie centrálnej banky, obchody s cennými papiermi, taktiež však veľkoobjemové platby z prostriedkov štátu a strategických klientov, ako i platby malých objemov, ale charakteru naliehavosti a dôležitosti. Druhy platieb, ktoré sú v tej ktorej krajine zaradené do kategórie platieb veľkých hodnôt, stanovuje príslušná centrálna banka v zmysle stratégie menovej politiky, stability bankového sektora a potrieb ekonomiky štátu.

Harmonizácia slovenského platobného systému so systémami, ktoré sa používajú v rámci krajín Európskej únie, je jedným z prvoradých smerovaní pri navrhovaní modernizácie medzibankového platobného systému. Modernizácia medzibankového platobného systému s cieľom zavedenia režimu RTGS, či pre platby veľkých hodnôt alebo všetky platby, je významným projektom, za ktorý v každej jeho fáze zodpovedá centrálna banka. Navrhnúť, vybudovať a implementovať režim RTGS je úloha náročná z časového, finančného i odborného hľadiska.

Vyžiada si participáciu odborníkov z oblasti bankovníctva, prevádzky platobných systémov, centrálneho bankovníctva, ako aj informačných technológií a riadenia projektov. Projekt systému RTGS v bankovom sektore je projekt týkajúci sa viacerých oblastí, a je preto potrebné, aby právomoc centrálnej banky, pokiaľ ide o jej úlohy a autoritu v oblasti platobných systémov, bola dostatočne a jednoznačne definovaná, aby mohla riadiť zmeny a platobné systémy, za ktoré nesie zodpovednosť.

Implementácia RTGS si vyžiada zmeny v štruktúrach a odbornostiach účastníkov tohto systému, ako i v centrálnej banke. Charakter práce a operácií v RTGS si vyžaduje vzájomnú spoluprácu rôznych odborov nepretržite počas celého prevádzkového dňa systému tak, aby reakcia na jednotlivé problémy bola realizovaná vo veľmi krátkom čase, prakticky v niekoľko minútových limitoch z dôvodu udržiavania nepretržitej likvidity v systéme.

Slovenský platobný systém čaká takáto prevratná zmena. V súlade s prístupovým procesom Slovenskej republiky do Európskej únie je potrebné tiež realizovať požiadavky Európskej únie na funkcionalitu domácich platobných systémov asociovaných krajín, teda nevyhnutnosť zavedenia režimu RTGS minimálne pre platby veľkých hodnôt. Projekt takéhoto rozsahu má nádej na úspech len za predpokladu plnej podpory Národnej banky Slovenska, centrálnych orgánov štátu, celého bankového sektora a v neposlednom rade každého občana štátu.

ZHODNOCOVAŤ DOČASNE VOĽNÉ FINANČNÉ ZDROJE ŠTÁTU NA FINANČNÝCH TRHOCH?

Ing. Lucia Kostanjevcová, Národná banka Slovenska

Štát, ktorý dosahuje deficitný štátny rozpočet bežného roka, ako aj dlh z minulých rokov, musí tento záporný stav určitou formou prefinancovať. Najbežnejší spôsob, akým sa tento rozdiel pokrýva, je emitovanie štátnych cenných papierov. Niekedy však prostriedky získané týmto spôsobom vysoko prevýšia dlh štátu. Vtedy je efektívne, aby štát pristúpil k zhodnocovaniu finančných zdrojov, ktoré dočasne prevyšujú jeho potreby. Zjednodušene môžeme povedať, že proces, pri ktorom sa štát snaží minimalizovať náklady na financovanie štátneho dlhu a na druhej strane maximalizovať zisk zo zhodnocovania krátkodobo prebytočných zdrojov sa nazýva cash management.

V Slovenskej republike, ako aj iných krajinách sú rozdiely medzi výškou štátneho dlhu a zdrojov jeho financovania evidované na súhrnnom účte štátu, ktorý vedie centrálna banka. Uveďme si príklad ovplyvňovania cash flow tohto účtu vo Veľkej Británii.

Príklad cash managementu vo Veľkej Británii

Vo Veľkej Británii 1. apríla 1998 prevzal agendu súvisiacu s riadením štátneho dlhu Debt Management Office (ďalej len DMO) a okrem iného začal od tohto obdobia vypracovávať základné črty nového cash managementu. Cieľom DMO v oblasti cash managementu je prostredníctvom rôznych operácií efektívne dolaďovať denný cash flow centrálneho účtu štátu vedeného v Bank of England. DMO spolu so Štátnou pokladnicou (HM Treasury) pohyby na tomto centrálnom účte s určitým časovým predstihom predikujú.

Pri realizácii svojich zámerov sa DMO vyhýba konfliktom s operáciami na voľnom trhu, ktoré vykonáva centrálna banka. Základné črty operácií DMO vo vzťahu k operáciám na voľnom trhu možno klasifikovať nasledovne – DMO:

- vykonáva svoje operácie bez akejkoľvek závislosti na rozhodnutiach Výboru pre menovú politiku (Monetary Policy Committee) v oblasti úrokových sadzieb a nadväznosti na ne,
- na druhej strane nezaujíma špekulatívnu pozíciu, ktorá by pôsobila proti týmto sadzbám,
- môže byť každý deň na strane dlžníka aj veriteľa, podľa toho, ako si to vyžaduje plnenie jeho cieľov,
- môže realizovať obchody na oboch stranách výnosovej krivky, pričom nie tieto úrokové sadzby, ale sadzby, ktoré stanovuje centrálna banka sú rozhodujúce na účely menovej politiky,
- svojimi operáciami nenahrádza normálny trhový mechanizmus peňažného trhu,
- nevykonáva svoje operácie v čase, keď centrálna banka intervenuje na trhu prostredníctvom operácii na voľnom trhu,
- vyhýba sa lehote splatnosti REPO obchodov realizovaných na voľnom trhu, t.j. 14 dní.

DMO vykonáva tieto základné typy operácií v oblasti cash managementu:

1. aukcie štátnych pokladničných poukážok (ďalej len ŠPP),
2. špeciálne (dolaďujúce) aukcie, tzv. ad hoc tenders,
3. REPO obchody s cennými papiermi,
4. obchody bez zabezpečenia cennými papiermi.

1. Aukcie ŠPP plánuje DMO realizovať v období rastu výdavkov štátneho rozpočtu (ďalej len ŠR). Harmonogram týchto aukcií sa zverejňuje pre každý štvrťrok na konci predchádzajúceho kalendárneho štvrťroku. Aukcie sa zvyčajne konajú týždenne vždy posledný pracovný deň v týždni. Vysporiadanie je vždy v prvý pracovný deň nasledujúceho týždňa, t. j. v termíne T + 1. Konkrétne emisné podmienky (suma emisie, lehota splatnosti a pod.) sú zverejňované jeden týždeň vopred.

Prostredníctvom aukcií DMO emituje ŠPP s minimálnou lehotou splatnosti 28 dní a maximálnou 364 dní. Na zvýšenie likvidity ŠPP môže DMO znovuotvárať už existujúce emisie, a to v určitých štandardných intervaloch (1- alebo 3-mesačných). Aukcií sa okrem primárnych dílerov môže zúčastňovať aj širší okruh investorov.

2. Pri zverejňovaní emisných podmienok ŠPP, DMO vždy vyhlasuje, či nasledujúci týždeň plánuje alebo neplánuje realizovať špeciálne (dolaďujúce) aukcie, tzv. ad hoc tenders. Tieto aukcie sú flexibilnejšie a operatívnejšie ako bežné a DMO ich používa na dolaďovanie cash flow, ktoré nie je možné realizovať prostredníctvom operácií uvedených v bode 1. Na rozdiel od nich sa môžu konať denne. Prostredníctvom ad hoc tendrov sa predávajú ŠPP s lehotou splatnosti kratšou ako 28 dní a uzatvárajú sa REPO obchody alebo sterilizačné REPO obchody. Zoznam cenných papierov, s ktorými sa môžu uskutočňovať REPO obchody v ad hoc tendroch uverejňuje DMO (v zásade sú to cenné papiere s lehotou splatnosťou kratšou ako 6 mesiacov). O tom, či sa bude v daný pracovný deň konať ad hoc tender a jeho konkrétne podmienky oznamuje DMO vždy ráno pred jeho uskutočnením. Môžu sa konať maximálne dva ad hoc tendre denne. Na rozdiel od bež-

ných aukcií sa vysporiadavajú v deň ich konania (T + 0) a zúčastňovať sa ich môžu výlučne primárni dílerí.

DMO okrem týchto operácií môže denne uzatvárať individuálne obchody s primárnymi dílermi, a to na základe svojich potrieb a limitov na jednotlivých primárnych dílerov. Rozsah a typy nástrojov, s ktorými DMO obchoduje, pravidelne publikuje na svojej internetovej stránke a z času na čas ich reviduje. Tieto obchody sa vždy vysporiadavajú v termíne T + 0. DMO uskutočňuje nasledujúce dva základné typy individuálnych obchodov:

3. REPO obchody a sterilizačné REPO obchody s cennými papiermi – v prípade, že DMO stojí na strane nákupu, má na jednotlivých primárnych dílerov úverové limity. Pred konfirmáciou REPO obchodu si musí DMO overiť, či konkrétny primárny díler nemá ešte vyčerpaný limit obchodov, ktoré môže uskutočniť s DMO. Ak je DMO na strane predaja, neexistujú žiadne obmedzenia.

4. DMO môže v obmedzenom množstve uskutočňovať aj operácie bez zabezpečenia cennými papiermi.

Usmerňovanie likvidity súhrnného účtu štátu v Slovenskej republike

Súčasná situácia

V Slovenskej republike je v pozícii subjektu, ktorý riadi verejné financie a následne štátny dlh Ministerstvo financií SR (ďalej len MF SR). Jeho agentom je Národná banka Slovenska (ďalej len NBS).

MF SR finančne zabezpečuje časový nesúlad medzi rozpočtovými príjmami a výdavkami v rámci bežného roka, financovanie deficitu ŠR minulých rokov, ako aj potreby na investičné akcie vyšpecifikované v zákonoch o ŠR. Zdroje získava štandardným spôsobom, t.j. emisiami štátnych cenných papierov (ďalej len ŠCP) predovšetkým na domácom peňažnom a kapitálovom trhu, ako aj na zahraničných trhoch. Všetky tieto zdroje sú kumulované na jednom účte – účte úverových operácií, čo umožňuje financovať jednotlivé zložky štátneho dlhu z viacerých zdrojov. Rozdiel stavu sumy prostriedkov sústredených na účtoch úverových operácií a hospodárenia ŠR v bežnom roku tvorí súhrnný evidenčný účet, ktorý musí mať kreditný zostatok.

V roku 1998 nebol spomínaný účet, vedený v NBS, úročený, čo MF SR zvyšovalo náklady. MF SR prejavovalo prílišnú opatrnosť pri akceptovaní ponúk v aukciách ŠCP, častokrát odmietalo všetky ponuky investorov z obavy o kumulovanie finančných zdrojov, ktoré momentálne nepotrebovalo. To negatívne ovplyvňovalo pravidelnosť emitovania ŠCP. Emisie boli umiestňované najmä do období, v ktorých bolo sústredených najviac splátok istín ŠCP. Takýto postup vo väčšine prípadov spôsobil nekontrolovaný rast úrokových sadzieb vrátane zvyšovania nákladov MF SR, t.j. opak pôvodného zámeru.

V roku 1999 bol negatívny vplyv vedenia „štátnych peňazí" na neúročených účtoch mierne eliminovaný zavedením úročenia dočasne prebytočných zdrojov štátu, t.j. sumy vedenej na súhrnnom evidenčnom účte štátu. Od januára 2000 bol spôsob úročenia prehodnotený a bola zavedená forma výpočtu úrokov, ktorá sa približuje vývoju úrokových sadzieb na trhu.

Ako je zrejmé z grafu, zhodnocovanie krátkodobého prebytku je v tomto roku viac ako naliehavé.

Dekádne stavy súhrnného evidenčného účtu Slovenskej republiky v roku 2000

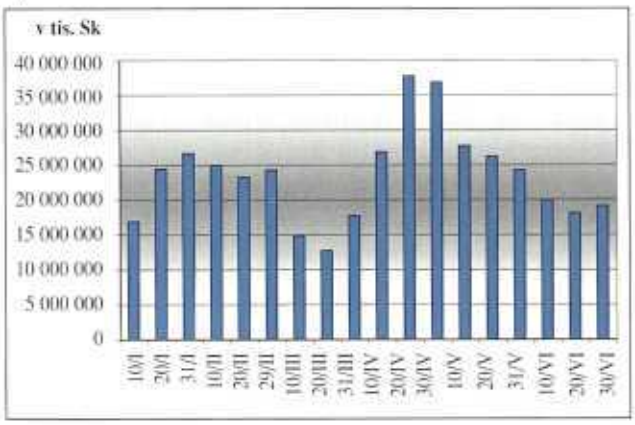

Poznámka: Stav súhrnného evidenčného účtu štátu je pravidelne zverejňovaný v dekádnej bilancii NBS.

Ďalšie možnosti zhodnocovania dočasne voľných prostriedkov štátu v Slovenskej republike

Všeobecné parametre

Spoločnou črtou ďalších možností zhodnocovania prebytočných zdrojov MF SR je ich krátkodobé umiestnenie na domácom finančnom trhu, čo umožní minimalizovať náklady na financovanie štátneho dlhu, vytvorí priestor na cieľavedomé a oportunitné kumulovanie zdrojov v prípade výhodných cenových podmienok a prípadné pôsobenie na finančný trh. Zároveň poskytuje trhu určitú informáciu o vývoji rozpočtového hospodárenia.

Tento postup predpokladá pravidelné emitovanie ŠCP, pričom dáva trhu možnosť pravidelne investovať. V prípade nedostatku likvidity bankového sektora je tento spôsob efektívnejší ako úročenie účtu v NBS, a to aj z dôvodu, že zároveň čiastočne supluje operácie na voľnom trhu z refinančnej pozície. Základnou výhodou pre MF SR ako súčasného manažéra štátneho dlhu je, že ani v období nižšej likvidity investorov nemusí akceptovať ich prípadné nadsadené požiadavky v aukciách ŠCP.

V situácii, keď je v bankovom sektore prebytok likvidity, však nie je vhodné investovať prostriedky štátu do bankového sektora. V tej situácii je najvhodnejším riešením práve úročenie účtov štátu vedených v NBS. V prípade investovania prebytkov za situácie, keď je nadstav likvidity bankového sektora, by totiž musela centrálna banka sterilizovať likviditu z bankového sektora v podstatne vyššom objeme ako za bežnej situácie, čo je jednoznačne neefektívne.

Ak rešpektujeme fakt, že NBS je fiskálnym agentom Slovenskej republiky, potom je namieste vzájomná spoluprá-

ca týchto dvoch subjektov pri zabezpečovaní najracionálnejšieho a najefektívnejšieho spôsobu hospodárenia s peňažnými prostriedkami štátu. Zadefinujme si hlavné predpoklady a ciele zhodnocovania dočasne voľných zdrojov štátu na domácom finančnom trhu.

Predpoklady:

- spresnenie predikcií vývoja cash flow ŠR, t.j. zavedenie pravidelnej dennej spolupráce MF SR a NBS,
- uzatvorenie zmluvy medzi NBS a MF SR o využití kreditných zostatkov na účtoch ŠR, ktorá by mala obsahovať najmä:

a) súhlas MF SR s využívaním kreditných zostatkov ŠR a formu použitia týchto prebytkov,

b) spôsob vymedzenia bankových subjektov, s ktorými by boli štátne peniaze obchodované,

c) vymedzenie ekonomických parametrov obchodov so štátnymi peniazmi, predovšetkým úrokových sadzieb, splatností atď.,

d) spôsob zabezpečenia denného monitorovania pohybov na súhrnnom evidenčnom účte štátu,

- zlepšenie súčasného softvérového a hardvérového vybavenia obidvoch zainteresovaných subjektov vrátane zavedenia systému on-line prepojenia zainteresovaných pracovísk,
- v záujme zabránenia destabilizácie likvidity a následne úrokových sadzieb na peňažnom trhu stanovenie maximálnych limitov na jednotlivé subjekty, s ktorými sa budú tieto obchody uskutočňovať.

Hlavné ciele:

- zníženie nákladov celkového procesu riadenia štátneho dlhu,
- zavedenie pravidelných a z hľadiska splatnosti vhodne štruktúrovaných emisií ŠCP,
- uvádzať na trh emisie s vyššou sumou, t.j. dostatočne likvidné.

Nie cieľom, ale skôr výhodou sa dá nazvať aj čiastočné nahradenie obchodov na voľnom trhu, prostredníctvom ktorých centrálna banka usmerňuje likviditu na peňažnom trhu.

Jednotlivé možnosti zhodnocovania prebytočných zdrojov štátu na domácom finančnom trhu

1. Uskutočňovanie obchodov s cennými papiermi

Dočasne voľné prostriedky ŠR by bolo možné použiť na investovanie do ŠCP, prípadne aj do pokladničných poukážok NBS. Zároveň nevylučujeme ani opačný prípad t.j., že by MF SR predávalo už vyemitované cenné papiere zo svojho portfólia prostredníctvom svojho agenta na peňažnom alebo kapitálovom trhu a tým by získavalo peňažné zdroje v prípade ich nedostatku. V tomto prípade je nevyhnutné, aby MF SR vlastnilo cenné papiere. Tieto obchody by mohli mať formu priamych obchodov alebo REPO obchodov.

2. Uloženie prebytočných zdrojov na krátkodobý terminovaný vklad v komerčných bankách

Ide o riadenie cash flow z prebytočného výnosu emisií ŠCP do krátkodobých produktov obchodných bánk. Štát takto vytvára následne pravdepodobnosť prísunu peňažných prostriedkov za trhové ceny. Táto možnosť investovania dočasného prebytku ŠR si vyžaduje otvorenie účtov MF SR aj v obchodných bankách.

3. Umiestňovanie prebytočných prostriedkov štátu na medzibankovom trhu

Tento spôsob zúročenia štátnych peňazí by NBS ako agent štátu mohla uskutočňovať dvoma spôsobmi:

a) obchodovaním so štátnymi peniazmi – pri tomto spôsobe by NBS podľa kotácií jednotlivých bankových subjektov na trhu mohla priamo vybrať najvyššie zhodnotenie prebytočných prostriedkov ŠR, pričom by MF SR stanovovalo napr. minimálnu úrokovú sadzbu, maximálne limity na jednotlivé banky a pod.,

b) aukčnou formou umiestňovania štátnych peňazí – táto forma by bola založená na účasti užšieho počtu účastníkov, vybraných podľa ich postavenia na peňažnom trhu.

Všetky uvedené spôsoby investovania si vyžadujú predikcie pohybu príjmov a výdajov ŠR na dennej báze, keďže pri obchodoch s cennými papiermi, terminovanom vklade aj obchodoch na trhu medzibankových depozít musí byť lehota ich splatnosti určená dopredu. Ako najlepšie riešenie sa javí preferovanie kratších lehôt splatnosti a ich rolovanie v prípade obchodu s cennými papiermi, obchodu na medzibankovom trhu alebo prolongovanie v prípade vkladu.

Zhodnocovanie dočasne voľných zdrojov štátu na finančných trhoch

VÝHODY	NEVÝHODY
• minimalizácia nákladov na štátny dlh • zavedenie pravidelných emisií ŠCP • vydávanie likvidnejších emisií ŠCP • možnosť rolovania obchodu či prolongovania vkladu • čiastočné nahradenie operácií na voľnom trhu • užšia spolupráca MF SR, NBS a investorov	• v niektorých situáciách pôsobenie proti intervenčným obchodom centrálnej banky

Treba poznamenať, že uvedená problematika vyčerpávajúco nepokrýva celý proces ovplyvňovania finančných tokov súhrnného účtu štátu, t. j. celý proces cash managementu. Venuje sa hlavne prípadu, keď účet dosahuje kreditné zostatky. Proces cash managementu však zahŕňa aj situácie, keď naopak musí manažér štátneho dlhu a jeho fiskálny agent zabrániť situácii, že štát na predmetnom účte nemá dostatok peňažných zdrojov.

Vymedzenie problematiky a subjektov, ktoré sa podieľajú na zhodnocovaní dočasne voľných prostriedkov štátu vychádza z legislatívnych noriem platných v čase jeho prípravy, t. j. zo skutočnosti, že štátny dlh riadi MF SR a jeho fiskálnym agentom je centrálna banka. NBS momentálne v tejto pozícii pripravuje a realizuje aukcie ŠCP. V prípade takéhoto spôsobu zhodnocovania krátkodobých kreditných zostatkov na centrálnom účte štátu sa preto v momentálnej situácii pôsobenie centrálnej banky na finančnom trhu v mene MF SR javí ako logické.

VNÚTORNÝ AUDIT

ZÁSADY VNÚTORNÉHO KONTROLNÉHO SYSTÉMU V BANKÁCH

Ing. Mária Pročková
Národná banka Slovenska

Cieľom tohto článku je vymedziť hlavné zásady fungovania vnútorného kontrolného systému v bankách, priblížiť postavenie interného audítora v slovenských bankách a porovnať vývin v tejto oblasti s trendom vo vyspelých ekonomikách.

Vnútorný kontrolný systém

Systém účinných mechanizmov vnútorného kontrolného systému v bankách je jedným zo základných predpokladov ich zdravého fungovania. Zjednodušene môžeme vnútorný kontrolný systém definovať ako súhrn na seba nadväzujúcich nástrojov a opatrení vo vnútornej kontrole.

Vnútorná kontrola je neoddeliteľnou súčasťou podnikového riadenia, zahŕňa metódy a postupy, ktoré sú aplikované v rámci kontroly riadenia banky tak, aby boli dosiahnuté stanovené ciele menežmentom banky. Účinnosť systému vnútornej kontroly nie je závislá od počtu kontrolných útvarov a kontrolných pracovníkov v banke, ale od postavenia vnútronej kontroly na všetkých riadiacich úrovniach. Jeho zavedenie do praxe znamená, že sa kontrola stáva súčasťou každodennej práce všetkých zamestnancov banky. Častokrát sa systém vnútornej kontroly stotožňuje s kontrolným útvarom banky, resp. s útvarom vnútorného auditu. Tieto útvary predstavujú len jednu zo zložiek dobre fungujúceho vnútorného kontrolného systému.

Na Slovensku sa s pojmom „systém vnútornej kontroly" môžeme stretnúť v Zákone o bankách, ktorý v § 9 stanovuje bankám povinnosť v stanovách upraviť systém vnútornej kontroly a v § 23, v zmysle ktorého je banka povinná predložiť Národnej banke Slovenska správu o výsledku činnosti systému vnútornej kontroly, o prijatých opatreniach na nápravu nedostatkov v činnosti banky zistených vnútornou kontrolou a schválený plán kontrolnej činnosti na kalendárny rok. Žiadna právna norma vo vzťahu k bankám nedefinuje pojem „systém vnútornej kontroly" a nestanovuje v tejto oblasti bankám žiadne povinnosti. Možno aj to je jeden z dôvodov, prečo v bankách existuje rozdielna úroveň zavedených systémov vnútornej kontroly a ich účinnosti.

Bazilejský výbor bankového dohľadu vydal rámec systémov internej kontroly v bankových organizáciách. Podľa týchto zásad je systém účinných mechanizmov internej kontroly rozhodujúcou súčasťou riadenia bánk a základom ich bezpečného a zdravého fungovania. Pevný systém internej kontroly môže pomôcť zabezpečiť splnenie cieľov banky ako aj pomôcť dodržiavať zákony, predpisy, plány, interné predpisy a postupy, čím môže znížiť riziko neočakávaných strát alebo poškodenia dobrého mena banky. Bazilejský výbor odporučil orgánom dohľadu na celom svete používať pri hodnotení systémov internej kontroly v bankách zásady ustanovené v rámci systémov internej kontroly.

Prijaté zásady môžeme rozdeliť do šiestich základných hodnotiacich okruhov, ktoré zahŕňajú 13 zásad:

- dohľad vedenia a kultúra kontroly,
- zisťovanie a hodnotenie rizík,
- kontrolné činnosti a oddeľovanie povinností,
- informácie a komunikácia,
- činnosti monitorovania a náprava nedostatkov,
- hodnotenie systémov internej kontroly orgánmi dohľadu.

Zvýšený záujem Bazilejského výboru o systémy vnútornej kontroly v bankách nie je náhodný, analýzy strát veľkých bánk vo svete naznačujú, že by sa im dalo vyhnúť, keby banky uplatňovali účinné systémy vnútornej kontroly (známy je prípad krachu Barings Bank).

Bankový dohľad na Slovensku nestanovil zásady systémov internej kontroly v bankách, avšak ak chce udržať zdravý bankový sektor, bude musieť aspoň rámcovo vymedziť aj túto oblasť. Zhodnotenie účinnosti vnútorného

kontrolného systému je základom každej dohliadky na mieste, ktorú bankový dohľad vykonáva v bankách. Vzhľadom na nedostatočnú právnu podporu a nevyjasnenosť pojmov môže len porovnávaním skutočného stavu v bankách so zásadami Bazilejského výboru poukazovať na nedostatky systému vnútornej kontroly, resp. na jeho neúčinnosť. Práve neúčinné systémy vnútornej kontroly, na ktoré bankový dohľad poukázal v rámci svojich dohliadok na mieste sú zo strany bánk podrobované ostrej kritike, avšak v konečnom dôsledku boli jednou z hlavných príčin problémov a veľkých strát v bankách.

Pre porovnanie uvádzam príklad z Francúzska, kde bolo vydané samostatné opatrenie o vnútornej kontrole úverových inštitúcií. V úvodných ustanoveniach tohto opatrenia sa pod vnútornou kontrolou rozumie najmä:

- systém kontroly interných operácií a postupov,
- organizácia účtovníctva a spracovanie informácií,
- systémy merania rizík a výsledkov,
- systémy kontroly a riadenia rizík,
- dokumentačný a informačný systém.

Úverové inštitúcie musia podľa tohto opatrenia zaviesť súbor mechanizmov prispôsobených charakteru a objemu operácií, svojej veľkosti a rizikám rôznej povahy, ktorým sú vystavované. Súčasne musia podobné mechanizmy zaviesť na konsolidovanom základe. Úverové inštitúcie sú povinné zorganizovať svoj systém kontroly tak, aby si zabezpečili mechanizmy, ktoré:

- zabezpečia pravidelnú kontrolu so súborom prostriedkov nepretržite fungujúcich na úrovni prevádzkových jednotiek, aby sa zaručila regulérnosť, bezpečnosť a validácia realizovaných opatrení a dodržiavanie iných úloh spojených s dohľadom nad rizikami akejkoľvek povahy, súvisiacich s vykonanými operáciami,
- preveria podľa prispôsobenej periodicity regulérnosť a súlad operácií, dodržiavanie postupov a efektívnosť mechanizmov, najmä ich vhodnosť vzhľadom na povahu súboru rizík spojených s operáciami.

Štruktúra úverových inštitúcií a osobitne spomínané mechanizmy musia byť zostavené tak, aby bola zaručená jednoznačná nezávislosť medzi jednotkami poverenými výkonom operácií a jednotkami poverenými ich potvrdzovaním, ako aj sledovaním plnenia úloh spojených so sledovaním rizík.

V opatrení je každá súčasť vnútornej kontroly bližšie špecifikovaná, pričom je zdôraznený princíp zabezpečovania funkcií vnútornej kontroly na konsolidovanom základe. Opatrenie je veľmi obsiahle a nie je možné a nie je ani cieľom tohto článku podrobne rozobrať každú časť opatrenia. Účelom bolo poukázať na skutočnosť, že aj oblasť vnútornej kontroly je možné definovať a právne vymedziť, čo môže prispieť k odstráneniu formálneho prístupu ku kontrole a posilneniu jej miesta v bankách.

Vnútorný audit

Kontrola a audit sa svojimi cieľmi nelíšia, avšak vnútorná kontrola nie je audit a audit nenahrádza vnútornú kontrolu.

Hlavné zásady vnútornej kontroly, ktoré je vhodné zaviesť v každej banke:

- jasne vyjadrené kontrolné ciele,
- príručka operačných postupov,
- prísne oddelenie úloh,
- neustále dokladovanie účtov,
- účinný vnútorný audit,
- výkonný informačný a kontrolný systém riadenia,
- kvalitný personál.

Pre porovnanie uvedieme ciele vnútorného auditu:

- chrániť bezpečnosť operácií, cenností, majetku a osôb,
- zvyšovať účinnosť a kvalitu služieb,
- zaisťovať ochranu a rozširovanie spoľahlivých a rýchle disponibilných informácií,
- zaisťovať dodržiavanie cieľov stanovených vedením ústavu.

Integrácia mechanizmov vnútornej kontroly do postupov spracovania operácií znamenala delegovanie kontrol na úroveň operačných oddelení. Úlohou auditu je predovšetkým sa uistiť, že zavedené mechanizmy správne fungujú, čím audit prešiel vývojom od bezprostrednej kontroly ku kontrole kontrol.

Profesia interného audítora patrí k najmladším profesiám, systematicky sa interný audit začal uplatňovať od 40-tych rokov tohto storočia. Od svojich začiatkov interný audit ako aj profesia interného audítora prešli viacerými zmenami. V začiatkoch hlavnou náplňou práce vnútorného auditu bola finančná a účtovná kontrola. Postupne sa jeho činnosť posunula k audítu operácií, pričom sa vzťahovala na všetky druhy operácií tak, aby bola zaistená vnútorná kontrola a efektívnosť riadenia, a to nezávisle od vedúcich zamestnancov.

Súčasné názory na vnútorný audit chápu túto zložku ako nezávislý, poradný orgán vedenia banky, zriadený s cieľom skúmania a vyhodnocovania činností banky. Činnosť vnútorného auditu prešla od revízie ostatných kontrol v banke k poradenstvu pre menežment banky so zámerom napomáhať zdokonaľovaniu používaných metód, systémov a postupov banky tak, aby sa dosiahla čo najvyššia efektívnosť činnosti banky.

Postavenie interných audítorov v procesoch a riadení bánk je špecifické, podľa zásad Bazilejského výboru je dôležité, aby interní audítori podliehali priamo najvyšším úrovniam banky – dozornej rade alebo vrcholovému vedeniu banky. Rozhodujúce je, aby útvar vnútorného audi-

tu bol nezávislý od každodenného fungovania banky, aby mal prístup ku všetkým činnostiam vrátane pobočiek a dcérskych spoločností. Pracovníci interného auditu musia mať možnosť poskytovať informácie priamo dozornej rade, resp. vrcholovému vedeniu banky, ktoré nie sú nijako skreslené riadiacimi úrovňami, ktorých sa týkajú. Nezávislosť pracovníkov interného auditu sa môže posilniť tým, že o ich odmeňovaní, rozpočte rozhodne dozorná rada, t. j. nie manažéri, ktorých sa práca interných audítorov priamo dotýka.

Na Slovensku v zmysle § 8 Zákona o bankách vedúceho útvaru internej kontroly môže vymenovať, odvolať a určovať mu platové náležitosti štatutárny orgán iba po predchádzajúcom súhlase alebo na návrh dozornej rady. Súčasne je uzákonená právomoc dozornej rady účinne ovplyvňovať prostredníctvom útvaru vnútornej kontroly kontrolnú činnosť banky. Z uvedeného možno konštatovať, že základy pre nezávislosť a nestrannosť interných audítorov boli dané. Záleží od prístupu vrcholových manažérov a členov dozorných rád, ako tieto ustanovenia zrealizujú v prospech efektívnej činnosti bánk a činnosti interných audítorov.

Skúsenosti zo slovenských bánk ukazujú, že banky zabezpečujú vo vzťahu k interným audítorom platnú legislatívu, avšak postavenie interných audítorov je v jednotlivých bankách veľmi rozdielne. Postavenie interných audítorov v našich podmienkach sa nedá stotožniť s funkciou účinných poradcov pre vrcholové vedenie banky, ale ich prínos k zvýšeniu efektívnosti bánk je viditeľný. Interní audítori musia vlastnou odbornosťou a kompetentnosťou dokázať, že sú schopní priniesť pre vrcholové vedenie banky pridanú hodnotu, že ponúkajú vedeniu banky špecifický produkt odlišný od ostatných účastníkov riadiaceho procesu.

Interní audítori by mali včasnými a správnymi informáciami prispieť k tomu, aby manažment banky prijal správne rozhodnutie, pokiaľ tak nie sú schopní urobiť, sú spoluzodpovední za neúspech banky. Ak sa chcú interní audítori profilovať ako poradný orgán pre manažérov banky, musia spĺňať náročné odborné predpoklady, pričom musia svoju kvalifikáciu neustále zvyšovať. Mal by byť zavedený systém vzdelávania interných audítorov, ktorý napr. existuje v Českej republike. Český Inštitút vnútorných audítorov zabezpečuje systematické vzdelávanie vnútorných audítorov v podobe kurzov venovaných jednotlivým problémom audítorskej práce a tiež vo forme postgraduálneho štúdia, ktoré je ukončené záverečnou skúškou a získaním diplomu CIA (Certifikovaný interný audítor). Vysoká odbornosť interných audítorov môže výrazne prispieť k ich nezávislosti, s čím úzko súvisí zodpovednosť za výsledky banky.

Na záver si treba položiť otázku, kto kontroluje interných audítorov. Stav, keď interných audítorov nikto nekontroluje je neprípustný, mali by byť pod kontrolou vlastníkov, externých audítorov, ale aj regulačných orgánov. Aj tu je na mieste požiadavka, aby bol na ich postavenie vymedzený inštitucionálny rámec, súčasťou ktorého môže byť aj formulácia určitých etických princípov. Formulácia etických princípov by mohla prispieť riešiť etické a profesionálne požiadavky, s ktorými sú audítori konfrontovaní a súčasne by mohla pomôcť zamestnancom lepšie pochopiť ich úlohu a postavenie v banke. Miesto interných audítorov v riadiacich procesoch banky je nezastupiteľné, ich postupným budovaním, upevňovaním dôvery a nezávislosti môžu prispieť k zefektívneniu činnosti aj v slovenských bankách.

Použitá literatúra:

1. Bankovní institut, a. s., Praha: Organizace řízení banky.
2. Josf Tyll: Obejde se správa a řízení firem bez interního auditu?
3. Bazilejský výbor bankového dohľadu: Rámec systémov internej kontroly v bankových organizáciách.
4. Francúzsko: Opatrenie 97-02 z 21. 2. 1997 o vnútornej kontrole úverových inštitúcií.

DELEGÁTI MMF A SB NA PRAŽSKOM HRADE

Na pozvanie českého prezidenta Václava Havla bude 23. septembra približne 250 delegátov i kritikov Medzinárodného menového fondu (MMF) a Svetovej banky (SB) v Tanečnej sieni Pražského hradu diskutovať o následkoch globalizácie.

Debata sa uskutoční krátko pred výročnou schôdzou týchto svetových finančných inštitúcií, ktorá je naplánovaná na 26. až 28. septembra 2000. Český prezident chcel svojím pozvaním odstrániť napätie medzi oboma stranami.

Ako informovala agentúra DPA, generálny riaditeľ MMF Horst Köhler privítal Havlovu iniciatívu počas návštevy v Prahe.

(TASR)

HYPOTEKÁRNY ÚVER V EURÓPSKYCH KRAJINÁCH

I. časť

HYPOTEKÁRNY ÚVEROVÝ TRH

Ing. Viktória Múčková, CSc., Národná banka Slovenska

Hypotekárny úverový trh vo vyspelých európskych krajinách patrí k dynamicky sa rozvíjajúcej zložke úverového trhu. Nominálna hodnota poskytnutých hypotekárnych úverov sa za posledné desaťročie viac ako zdvojnásobila, ich celková výška ku koncu roka 1999 dosiahla 3400 mld. EUR, čo predstavuje takmer 40 % hrubého domáceho produktu (HDP) členských krajín Európskej únie. Pre hypotekárne trhy sú charakteristické nízke úrokové miery, silnejúca konkurencia, akcelerácia v produktových inováciách a v používaní nových technológií, vo viacerých členských štátoch sú zaznamenané zmeny cien nehnuteľností určených na bývanie.

Východiskovým ukazovateľom, na základe ktorého možno posudzovať význam hypotekárneho úveru v každej ekonomike je pomer hypotekárneho dlhu (hypotekárneho úveru) k hrubému domácemu produktu (HDP). Tento pomer v európskych krajinách značne variuje. Od roku 1983 vo viacerých krajinách dochádza k vzrastu hypotekárneho dlhu k HDP.

Tab. 1 Hypotekárny dlh/HDP

Krajina	r. 1983	r. 1996
V. Británia (UK)	28 %	61 %
Dánsko (DK)	57 %	59 %
Švédsko (SE)	5 %	58 %
Holandsko (NL)	30 %	54 %
Nemecko (DE)	41 %	48 %
Írsko (IE)	4 %	26 %
Portugalsko (PT)	8 %	22 %
Belgicko (BE)	16 %	21 %
Francúzsko (FR)	15 %	20 %
Španielsko (ES)	8 %	19 %
Taliansko (IT)	2 %	7 %
Grécko (GR)	6 %	5 %
Nórsko (NO)	30 %	43 %

Zdroj: Európska hypotekárna federácia, Brusel 1997, Empirica, Bonn 1997.

Rozdiely v úrovni hypotekárneho zadlženia sú výsledkom pôsobenia viacerých faktorov, ako napr. stupňa urbanizácie, nákladov na bývanie v nájomných či vlastníkmi obývaných bytoch a rodinných domoch, procesu poskytovania hypotekárnych úverov (lehoty a podmienky) a výšky úrokovej sadzby, ochrany spotrebiteľov. V krajinách, kde realizácia záložného práva a zmena vlastníctva je zložitá a problematická (Francúzsko, Taliansko, Španielsko), je aj pomer hypotekárneho úveru k HDP nízky. Naopak, v tých krajinách, v ktorých veriteľ má lepšie možnosti na realizáciu svojho práva, je tento pomer oveľa vyšší.

Pokiaľ ide o výšku úrokovej sadzby a sprístupnenie hypotekárneho úveru širšej verejnosti, platí známy vzťah: čím je vyššia nominálna úroková miera, tým sú hypotekárne úvery menej dostupné. Táto väzba bola oveľa vypuklejšia v rokoch 1991 – 1992. V období 1993 – 1996 je viditeľná tendencia k poklesu a najmä k postupnému vyrovnávaniu úrokových sadzieb. Prudký pokles bol zaznamenaný predovšetkým v Portugalsku, Španielsku, Taliansku.

Dostupnosť hypotekárneho úverovania, doba splatnosti a podmienky pre poskytnutie hypotekárneho úveru, najmä pre zabezpečenie vlastného bývania sú podmienené cenou bytu, resp. rodinného domu a príjmami domácnosti. Cenová úroveň nehnuteľností určených na bývanie ovplyvňuje priemernú výšku hypotekárnych úverov.

Tab. 2 Hypotekárne úrokové miery

Rok	Portugalsko	Španielsko	Taliansko
1991	20,5 %	15,0 %	14,5 %
1992	19,8 %	15,4 %	15,7 %
1993	15,5 %	11,2 %	11,0 %
1994	13,0 %	10,3 %	11,0 %
1995	12,7 %	9,0 %	12,4 %
1996	11,5 %	6,6 %	9,0 %

Zdroj: Európska hypotekárna federácia, 1997

V roku 1996 najvyššia priemerná výška hypotekárneho úveru bola v Holandsku – 77 600 ECU, najnižšia v Grécku – 22 400 ECU.

Relatívne vysoká úroveň cien nehnuteľností na bývanie k príjmu domácnosti v Nemecku ovplyvňuje pomerne nízku mieru vlastníctva (obývania bytov, domov vlastníkmi) a relatívne vysoký podiel hypotekárneho dlhu k HDP. V sledovanom období priemerná kúpna cena domu bola vo výške 226 927 DEM, ročný príjem domácnosti 31 445 DEM a prie-

Tab. 3 Vybrané pomerové ukazovatele, rok 1994

Krajina	LTV	C/P	Doba splatnosti
BE	61 %	2,46	20
DK	80 %	2, 18	30
DE	69 %	7,22	28
ES	80 %	4,66	15
FR	61 %	2,54	15
IT	39 %	3,00	15
NL	72 %	3,47	30
PE	80 %	6,61	25
UK	73 %	2,92	25

Zdroj: EHF, 1997
LTV – pomer HÚ k hodnote nehnuteľnosti (loan-to-value ratio)
C/P – kúpna cena nehnuteľnosti k príjmu domácnosti

merná hodnota hypotekárneho úveru 157 224 DEM, výška úrokovej sadzby 8,8 %. Portugalsko a Španielsko vykazovali tiež vysokú hodnotu C/P, ale súčasne aj nízku hodnotu hypotekárneho dlhu.

Iný uhol pohľadu dostaneme pri porovnávaní hypotekárnych úverových aktivít. Rozdiely medzi hodnotou hrubých a čistých úverov v príslušných obdobiach sú prevažne spô-

Tab. 4 Hypotekárne úvery na bývanie a podnikateľské účely (vrátane úverov konvertovaných na nové úvery) v príslušnom období

	Hrubé úverovanie [1] v mil ECU		
Krajina	1995	1996	1997
BE	6 314	10 601	13 541
DK	19 152	28 820	31 866
GR	232	389	461
ES	27 849	34 323	45 615
IT		26 399	22 075
LU	1 422	1 316	1 383
NL	49 215	57 814	68 813
AT	1 243	1 233	1 178

[1] Celková výška (hodnota) úverov poskytnutá v priebehu príslušného obdobia.

Tab. 5 Čisté úverovanie [2] v mil. ECU

Krajina	1995	1996	1997
BE	1 196	3 093	3 091
DK	3 587	5 106	7 096
DE	72 015	88 073	73 774
GR	118	236	531
ES	11 447	15 156	22 909
IE	1 641	2 244	3 649
IT		4 019	
NL	19 876	31 137	30 528
AT	417	221	309
PT	3 376	4 476	5 722
SE	-924	3 122	-894
NO	1 461	5 214	8 275

[2] Zmeny vo výške hypotekárnych úverov v priebehu príslušného obdobia.

Tab. 6 Hypotekárne úvery v obehu [3] v mil. ECU

Krajina	1995	1996	1997
BE	50 023	51 506	53 748
DK	107 834	111 880	123 477
DE	1 018 228	1 075 669	1 128 817
GR	2 173	2 424	2 929
ES	113 535	125 209	145 662
IE	13 535	17 067	20 189
IT	98 606	110 194	111 440
NL	213 906	238 108	263 981
AT	9 244	9 185	9 354
PT	18 038	21 850	27 946
SE	v114 274	117 490	115 572
NO	83 596	91 497	99 296

[3] Hodnota hypotekárnych úverov v bilancii hypotekárnych veriteľov ku koncu príslušného obdobia (tzv. živé HÚ).

Tab. 7 Počet novoposkytnutých hypotekárnych úverov

a) Na bývanie a podnikateľské účely

Krajina	1995	1996	1997
BE	111 500	178 028	225 712
DK	217 288	285 547	330 528
GR	12 508	16 773	17 106
ES	460 000	471 300	498 100
NL	440 311	518 951	585 887
PT	62 344	78 817	96 156

b) Na bývanie

Krajina	1995	1996	1997
BE	105 876	169 928	215 580
DK	193 906	250 987	292 543
GR	11 988	16 383	16 843
ES	400 000	413 000	435 600
IE	47 035	56 009	57 901
NL	389 602	485 473	553 613
PT	98 072	121 999	157 302
UK	909 000	1 085 000	1 267 000

sobené predčasným splácaním hypotekárnych úverov, a to v dôsledku poklesu hypotekárnych úrokových mier. Využívanie hypoték s variabilnou úrokovou sadzbou (a jej modifikácií) by vo všeobecnosti malo smerovať k nižšej úrovni predčasného splácania a k znižovaniu rozdielov medzi hrubým a čistým úverovaním. Stabilné prostredie pre vývoj úrokových mier a ich všeobecný pokles otvára priestor na širšie využitie hypotekárnych úverov s fixnou úrokovou sadzbou.

Hypotekárni veritelia

Na európskom finančnom trhu pôsobí viacero finančných inštitúcií, ktoré poskytujú hypotekárne úvery. Sú to komerčné banky (Belgicko, Holandsko, Portugalsko), stavebné sporiteľne (Írsko, Veľká Británia, Nemecko, Rakúsko), spo-

Tab. 8 Podiel hypotekárnych veriteľov na hypotekárnych úveroch v EÚ

Veritelia	Podiel v %	Veritelia	Podiel v %
Komerčné banky	39	Stavebné sporiteľne	6
Hypotekárne banky	16	Ľudové banky	4
Sporiteľne	13	Verejné banky	3
Družstvá	11	Špecializ. a iné inštit.	5

riteľne (Nemecko, Španielsko), družstevné banky (Holandsko, Francúzsko, Nemecko), štátom vlastnené banky (Grécko, Portugalsko; Nemecko), špecializované hypotekárne banky (Nemecko, Dánsko). Pozícia jednotlivých hypotekárnych veriteľov na trhu je zdokumentovaná v nasledujúcej tabuľke.

Inštitucionálne usporiadanie hypotekárnych veriteľov a ich podiel na hypotekárnom úverovom trhu je diverzifikované, do značnej miery je výsledkom historického vývoja, ale aj najnovších trendov. Tak napr. v Írsku a vo Veľkej Británii stavebné sporiteľne (kvázi banky) vyvíjajú svoje bankové aktivity v podstate na rovnakých princípoch ako komerčné banky, mnohé z nich boli konvertované na banky komerčné. Podiel stavebých sporiteľní na trhu vo Veľkej Británii poklesol na asi 25 % oproti asi 59 % v r. 1996.

V Holandsku, v Španielsku, vo Švédsku, ale aj v Nemecku sú hypotekárne banky vo väčšine prípadov vlastnené komerčnými bankami. Schémy sporenia stavebných sporiteľní a na ne viazané poskytovanie úverov sú podporované jednotlivými vládami – daňové úľavy alebo dotácie, čo tiež vplýva na ich pozíciu na domácom trhu. Rozvoj kapitálového trhu smeruje k zvýšenej aktivite tých bánk, ktoré získavajú finančné zdroje priamo na tomto trhu. V neposlednom rade zvyšujúca sa konkurencia v oblasti ponuky hypotekárnych produktov mení podiel na hypotekárnom trhu jednotlivých veriteľov.

Hypotekárne úverové produkty a riziká

Pri posudzovaní ponuky hypotekárnych produktov stojí v popredí otázka efektívnej alokácie úverov a rizík, z toho predovšetkým riziko spojené s úrokovou mierou. Úverové riziko je spojené s výškou hypotekárneho úveru k hodnote nehnuteľnosti a výškou splátok k príjmu. Tieto pomerové ukazovatele sa určujú v čase pred podpísaním úverovej zmluvy (predprípravná fáza). Hoci sú zmluvne stanovené, môžu sa meniť v čase – zmena zmluvných podmienok, zmena finančnej pozície dlžníka, zmena hodnoty nehnuteľnosti.

Pri stálej cene založenej nehnuteľnosti a pri anuitnom splácaní hypotekárnych úverov pomer HÚ/hodnota nehnuteľnosti sa znižuje v súlade so znižovaním dlhu. Úvery, pri ktorých sa splácajú iba úroky, sú z horeuvedeného pohľadu rizikovejšie. Rovnako krátkodobejšie úvery sú menej rizikové ako úvery dlhodobé. Prenos úverového rizika na tretiu stranu s využitím rôznych poisťovacích schém hypotekárnych úverov sa využíva napr. v Holandsku, Írsku a vo Veľkej Británii. Dlžník môže získať rizikovejší úver, pomer úveru k hodnote nehnuteľnosti v mnohých prípadoch dosahuje vysokú úroveň (nad 80 % až do 100 %), ale úver si musí poistiť v súkromnej poisťovacej spoločnosti (Írsko, Veľká Británia) alebo u vládnej agentúry (Holandsko). Poistenie hypoték síce rozširuje možnosti získať úver, no na druhej strane komplikuje porovnávanie a výber vhodného produktu.

Úverového riziko (jeho alokácia) je determinované procesom prispôsobovania sa hypotekárnej úrokovej sadzby k situácii a vývoju trhových úrokových sadzieb. Zvyšovanie splátok, ku ktorému môže dôjsť napr. pri hypotekárnych produktoch s variabilnou úrokovou sadzbou, smeruje k zvýšeniu rizika nesplácania úveru. Riziko nesplácania je tým vyššie, čím častejšie dochádza k zmenám úrokovej sadzby. Platí samozrejme aj opačný vzťah: nižšia frekvencia v zmenách úrokovej sadzby zvyšuje riziko hypotekárneho veriteľa. Na európskom hypotekárnom trhu sa vyžívajú viaceré typy hypotekárnych úverových produktov – hypoték:

- s dlhodobou fixnou úrokovou sadzbou – fixovaná na 5 až 30 rokov; napr. Francúzsko (15 rokov), Dánsko (20 a 30 rokov), Nemecko (maximálne 10 rokov), Grécko, Taliansko,
- so strednodobou fixnou úrokovou sadzbou – fixovaná na 2 – 5 rokov; Belgicko, Holandsko, Nemecko; tiež Veľká Británia, Írsko,
- s variabilnou úrokovou sadzbou – prispôsobovaná na základe periodickej báze (napr. ročnej) a stanoveného indexu, Taliansko, Španielsko, Portugalsko, Francúzsko, Nórsko,
- s revidovanou úrokovou sadzbou – prispôsobovaná, resp. upravovaná na základe rozhodnutia veriteľa, v úverovej zmluve nie je stanovený žiadny index pre určenie „novej" úrokovej miery; Veľká Británia, Írsko.

Výpočet úrokových sadzieb nie je jednotný, čo súvisí aj s využívaním rôznych druhov produktov na konkrétnych trhoch v jednotlivých krajinách. Napriek tomu, že nemáme k dispozícii podrobnejšiu údajovú základňu o podiele typov hypoték na domácich trhoch, je možné pristúpiť k určitým zovšeobecneniam:

- v krajinách, v ktorých je aplikovaný tzv. depozitný model, na hypotekárnom trhu dominujú depozitné inštitúcie (komerčné banky, stavebné sporiteľne, sporiteľne), sú vo väčšej miere využívané hypotéky s pružnou, resp. revidovanou úrokovou mierou (Veľká Británia, Írsko, Nórsko, Portugalsko, Španielsko),
- v krajinách, v ktorých je rozvinutý tzv. model hypotekárnych záložných listov, na trhu dominujú špecializované hypotekárne banky, sa využívajú produkty s dlhodobou, resp. strednodobou fixnou úrokovou mierou (Dánsko, Nemecko, Švédsko),
- v krajinách, v ktorých sa oba modely mixujú, resp. existuje pomerne vysoká úroveň stimulácie, prevažujú hypotéky s fixnou úrokovou mierou (typickým reprezentantom je Francúzsko),
- v krajinách, v ktorých až donedávna bolo zakázané používať flexibilné hypotekárne úrokové miery, resp. hypotekárne banky mali významnú pozíciu na trhu, prevažujú produkty s fixným úrokom (Belgicko, Holandsko).

Pokračovanie v č. 10/2000

NIEKTORÉ SÚVISLOSTI S EURÓPSKOU MENOVOU ÚNIOU

PRÍPAD ZÓNY FRANCÚZSKEHO FRANKU CFA

Ing. Jana Hájniková, Ing. Mamadou Saliou Kaba
Národohospodárska fakulta, Ekonomická univerzita v Bratislave

Proces ekonomickej a menovej integrácie

Európska menová únia nie je v súčasnosti pre laickú verejnosť ako aj odbornú prax neznámym pojmom. Svoju pozornosť upútala svojou razantnosťou pri formovaní svojej stratégie, a teda aj vytváraním štandardných podmienok pre subjekty v Eurosystéme, ktoré či už priamo alebo nepriamo ovplyvňujú aj okolité nečlenské krajiny. Naším cieľom nie je analýza jej doterajšieho pôsobenia, ale poukázanie na určité širšie súvislosti, ktorým sa nevenuje až taká veľká pozornosť.

Proces ekonomickej a menovej integrácie v Európe nie je na svete ojedinelý. Podobné rysy nadobúda aj spolupráca v Latinskej Amerike (spoločný trh Mercosur medzi Argentínou, Brazíliou, Uruguajom, Paraguajom a ich dohody o voľnom obchode s ďalšími krajinami regiónu), Karibiku (Východokaribský spoločný trh – East Caribbean Common Market – ECCM), v Afrike a Ázii. Čo sa týka posledného zmieneného regiónu, 27. – 28. novembra 1999 sa v Manile konalo stretnutie najvyšších predstaviteľov krajín ASEANu, Japonska, Číny a Južnej Kórey, na ktorom hlavnou témou bol spoločný trhový priestor a jednotná mena v regióne. Prvým krokom má byť odstránenie colných bariér, najprv medzi rozvinutejšími krajinami (do r. 2010) a neskôr sa k týmto liberalizačným opatreniam pripojí aj Kambodža, Laos, Barma a Vietnam (r. 2015).

Z hľadiska charakteru menovej spolupráce a jej prepojenia na Európsku menovú úniu je veľmi zaujímavá Zóna francúzskeho franku v Afrike, špeciálne jej časť Zóna francúzskeho franku CFA. História vzniku tejto zóny sa viaže na obdobie usporadúvania francúzskej koloniálnej ríše v 19. storočí, keď s cieľom garantovať kvalitu obiehajúcej peňažnej jednotky, miestne emisné banky boli dané pod kontrolu francúzskej administratívy, čím sa zároveň zvýšili obchodné výmeny medzi metropolou a kolóniami a začal sa odvíjať úzky vzťah medzi francúzskym frankom a miestnymi koloniálnymi menami. Štruktúru súčasnej Zóny francúzskeho franku znázorňuje schéma č. 1.

Za oficiálny vznik Zóny francúzskeho franku sa považuje r. 1939, keď problémy v medzinárodných menových vzťahoch prinútili Francúzsko zaviesť priamu kontrolu nad vývojom menových kurzov v jeho zámorských oblastiach a to za účelom ochrany ich platobných bilancií pred štrukturálnymi nerovnováhami spôsobenými a zosilnenými vojnovými udalosťami. Meny koloniálnych krajín sa stali vnútorne konvertibilnými, pričom bola zabezpečená sloboda obchodu a transférov. Na súčasnom vzhľade zóny sa výrazne podpísalo tzv. obdobie nezávislosti v Afrike (r. 1954 až

Schéma č. 1 Zóna francúzskeho franku

				Krajiny s operačným účtom		
				UEMOA	CEMAC	Islamská Komorská republika
Francúzsko Monako	Guadeloupe Martinique Guayana Reúnia St. Pierre a Miquelon	Nová Kaledónia Polynézia Wallis a Fortuna	Mayotte	Benin Burkina Faso Pobrežie Slonoviny Mali Niger Senegal Togo Guinea Bissau	Kamerun Stredoafr. republika Kongo Gabon Rovníková Guinea Čad	Komory
FRF	FRF	FCFP	FRF	FCFA	FCFA	Komorský frank
Banque de France	Inštitút emisií zámorských republík	Inštitút emisií zámorských republík	Inštitút emisií zámorských republík	BCEAO	BEAC	Centrálna banka Komorov

Zdroj: Delage, A., Massiera, A.: Le franc CFA. Bilan et perspectives. L'Harmattan Paríž 1994, s. 13.

1962), keď viaceré krajiny získali politickú nezávislosť, prijali vlastnú menu, zriadili vlastné menové inštitúcie a opustili zónu (Líbya, Sýria, Maroko, Tunisko, Alžírsko, Guinea). Naopak krajiny, ktoré naďalej zostávali členmi zóny sa snažili o posilnenie jej homogenity pomocou inštitucionálnej reformy. Dohody participujúcich krajín podpísané v období nezávislosti definovali princípy menového usporiadania Zóny platné až do r. 1972 – 1973. V týchto rokoch dochádza k podpisu nových dohôd medzi Zónou francúzskeho franku a Francúzskom, ktoré okrem iného zastrešili aj distribúciu domácich úspor, rozsah domácich intervencií centrálnych bánk a vôbec celkovú reformu systému. Väčšia zodpovednosť za služby a riadenie domácich operácií centrálnych bánk bola prenesená na africké kádre.

Z hľadiska úrovní ekonomickej integrácie najväčšiu podobnosť s EMÚ dosahuje Zóna francúzskeho franku CFA, ktorú tvoria dve podzóny – Západoafrická hospodárska a menová únia (L'Union économique et monétaire ouest africaine – UEMOA – Benin, Burkina Faso, Pobrežie Slonoviny, Mali, Niger, Senegal, Togo, Guinea-Bissau) a Hospodárske a menové spoločenstvo strednej Afriky (La Communauté économique et monétaire de l'Afrique centrale – CEMAC – Kamerun, Kongo, Gabon, Stredoafrická republika, Čad a Rovníková Guinea).

Pre obe tieto podzóny je charakteristická existencia jedinej centrálnej banky v podzóne (v UEMOA je to Banque Centrale des Etats de l'Afrique de l'Ouest – BCEAO a v CEMAC Banque des Etats de l'Afrique Centrale – BEAC) a spoločná mena, ktorá má síce rovnakú skratku – FCFA, ale iný význam (v UEMOA sú to Franky finančného afrického spoločenstva a v CEMAC Franky finančnej spolupráce). Napriek podobnosti obidvoch podzón, v UEMOA je rozvinutá na vyššom stupni ekonomická integrácia, zatiaľ čo v CEMAC majú inštitúcie väčší stupeň autonómie. V UEMOA šéfovia krajín priamo participujú na definovaní menovej politiky a ministri financií určujú kroky BCEAO; v CEMAC je silnejší vplyv Francúzska, čo je dokumentované v účasti Francúzska vo všetkých záväzných rozhodnutiach, ako aj fyzickým členstvom v orgánoch kontroly.

Pár slov k spoločnej mene – FCFA. Pôvodný názov meny bol frank francúzskych kolónií v Afrike – franc des colonies française d'Afrique a za jeho vznik sa počíta 26. 12. 1945, keď Francúzsko ratifikovalo Bretton-woodske dohody a pristúpilo k prvému vyhláseniu parity v rámci MMF. Parita medzi USD a FRF bola stanovená na 1 USD = = 119,50 FRF a parita medzi frankom FCFA a FRF na 1 FCFA = 1,7 FRF. O tri roky neskôr po devalvácii francúzskeho franku sa parita zmenila na 1 FCFA = 2,0 FRF. V r. 1958, keď Francúzsko pristúpilo k menovej reforme, vznikol nový francúzsky frank, ktorý mal hodnotu 100 starých frankov. V tom istom roku došlo k zmene názvu FCFA, ako bolo spomenuté vyššie, pričom parita sa zmenila na 0,02 FRF. Parita franku CFA ostávala nezmenená až do 11. januára 1994, keď došlo k jeho 50 % devalvácii, čím FCFA nadobudol hodnotu 0,01 FRF (1FRF = 100 FCFA).

Prvým a výrazným prepojením medzi EMÚ a Zónou francúzskeho franku CFA sú teda princípy menovej spolupráce medzi Francúzskom a africkými krajinami Zóny FCFA. Africké centrálne banky sú povinné ukladať minimálne 65 % svojich devízových rezerv (po vyňatí tej časti, ktorá je potrebná na ich bežné potreby a tej, ktorá sa vzťahuje na ich transakcie s MMF) do Trésor français na operačné účty otvorené pre každého člena (otvorené nie pre centrálnu banku, ale pre každý členský štát).

Aby nedochádzalo k výkyvom na týchto operačných účtoch (prevažujú viac mínusové ako plusové zostatky), každá z centrálnych bánk má vlastný systém ich naplňania (napr. BCEAO umožňuje doplniť chýbajúce devízové rezervy aj inými konvertibilnými menami do výšky 35 %, nielen francúzskymi frankami), pričom v závislosti od plnenia záväzkov voči Trésor français sa potom odvíja aj systém refinancovania smerom do vnútra podzóny. V prípade mínusového zostatku na operačnom účte dochádza k jeho úročeniu v závislosti od výšky (1 % pri sume 0 – 5 miliónov FRF, 2 % pri sume 5 – 10 miliónov FRF počas troch mesiacov).

Na druhej strane vymenitefnosť FCFA zabezpečuje Banque de France (Trésor français). Špeciálny charakter tejto spolupráce je vyzdvihnutý aj v Zmluve o EÚ v rámci Protokolu o Francúzsku: „Francúzsko si podrží výsadu menovej emisie vo svojich zámorských územiach na základe podmienok stanovených jeho vnútroštátnym právom a jediné bude oprávnené určovať paritu CFA franku." [1]

Tým, že sa Francúzsko od 1. januára 1999 stalo platným členom EMÚ profilácia jeho menovej politiky (Banque de France) sa premieta aj do činnosti centrálnych bánk v podzónach. Najvýraznejšie sa to prejavuje v BCEAO, kde už od r. 1989 začala reforma menovej politiky prechodom od priamych k nepriamym menovým nástrojom. Zrušili sa opatrenia na stanovenie limitu na pohyb úrokových sadzieb pre bankové obchody s nebankovými subjektami a úverové linky pre individuálne banky. Úrokové sadzby pre vklady a úvery boli progresívne liberalizované.

V r. 1993 sa zaviedla kategória povinné minimálne rezervy, aukcie pokladničných poukážok centrálnej banky a sfunkčnil sa medzibankový peňažný trh. V súčasnosti limity úrokovej miery existujú len v niektorých prípadoch ako minimálna sadzba na malé úsporné vklady a pri niektorých rizikových úveroch. Operácie na peňažnom trhu sú organizované na periodickej báze formou zadávania ponuky a dopytu (open market operations). Využíva sa tu holandská metóda aukcie. Predmetom obchodovania sú predovšetkým pokladničné poukážky Trésor français, BCEAO ale aj ďalšie úverové cenné papiere. Pritom menová politika je podriadená potrebe zabezpečenia dostačujúcej úrovne čistých zahraničných aktív vo vzťahu k čistým domácim aktívam a peňažnej zásobe prostredníctvom predikovania do-

[1] Smlouva o Evropské unii. Smlouva o založení Evropského společenství. Praha, Victoria Publishing, 1994, s. 233.

pytu po peniazoch a následnej kontroly domáceho úveru prostredníctvom menových nástrojov.

Menová situácia únie v roku 1997 bola charakteristická posilňovaním zahraničnej pozície a rastom objemu úverov do ekonomiky (najmä sezónne úvery).

Vo všeobecnosti úrokové miery zostali stabilné. Diskontná a repo sadzba boli na úrovni 6 % a 5,5 % oproti 6,5 % a 6 % z predchádzajúceho roku. Čo sa týka základných úrokových mier z pôžičiek, tie sa pohybovali v priemere na úrovni 9,73 %, čo predstavovalo mierny pokles v porovnaní s predchádzajúcim rokom.

Na strane zdrojov najväčšiu položku predstavovali vklady obyvateľstva, tie poklesli z 10,6 % v r. 1996 na 8,2 % v r. 1997. Ak však zoberieme do úvahy vývoj od r. 1994 do roku 1997, vzrástli až o 1 mld. FCFA. Oveľa podstatnejšie zmeny na strane zdrojov boli z cenných papierov, ktoré v roku 1997 vzrástli o 36 mld. FCFA (od r. 1994 vzrástli o 104 %).

Na strane potrieb dominovali úvery klientom. Tieto úvery vzrástli z 1,4 mld. v r. 1994 na takmer 2,5 mld. FCFA v r. 1997. Zatiaľ čo objem krátkodobých úverov bol v roku 1996 takmer stabilný, v r. 1997 vzrástol o 300 mld. Ich podiel na celkovom portfóliu bankových úverov sa teda zvýšil z 51 % v r. 1994 na 59 % v r. 1997.

Čo sa týka celkovej pozície, berúc do úvahy fakt, že zmeny v aktívach boli väčšie než v pasívach, prebytok likvidity bánk po zmene parity FCFA v r. 1994 nebol hrozivý.

Graf č. 1 Vývoj devízového kurzu FCFA voči USD

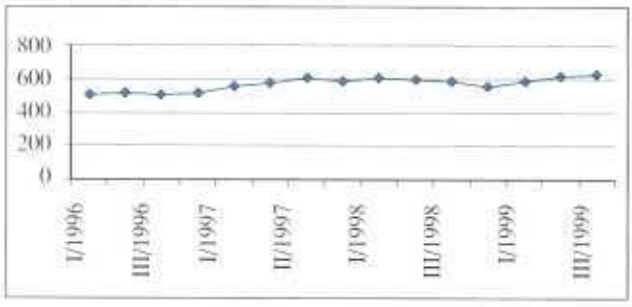

V roku 1998 BCEAO pokračovala v naplňovaní cieľa konsolidácie devízových rezerv pri zachovaní protiinflačnej politiky. V auguste zvýšila centrálnu sadzbu z 5,5 % na 5,75 % pri diferencovanom zvýšení povinných minimálnych rezerv pre jednotlivé členské krajiny s cieľom odstrániť špekulatívne útoky. Následne v novembri toho istého roku tieto povinné minimálne rezervy znížila, aby zmenšila výkyvy v likvidite bánk. Od 4. januára 1999 dosiahla centrálna sadzba hodnotu 5,25 % a povinné minimálne rezervy sa opäť znížili s cieľom podporiť ekonomickú aktivitu. Napriek slabému zníženiu čistých zahraničných aktív, peňažná zásoba sa v r. 1998 zvýšila o 2,9 % v dôsledku zvýšenia úverov do ekonomiky.

Čo sa týka platobnej bilancie UEMOA pocítila slabé zníženie prebytku obchodnej bilancie. Deficit bilancie služieb sa znížil. Napriek opakovanému prílevu čistých verejných transférov, deficit bežných transakcií sa stabilizoval na úrovni -3,7 % HDP.

Tabuľka č. 1 Vývoj platobnej bilancie v r. 1997 a 1998

	1997	1998
Celkový zahraničný obchod	-2	0
Obchodná bilancia % HDP	3,8	1,9
Bežné transféry % HDP	-3,7	-3,7

Graf č. 2 Vývoj peňažného agregátu M2

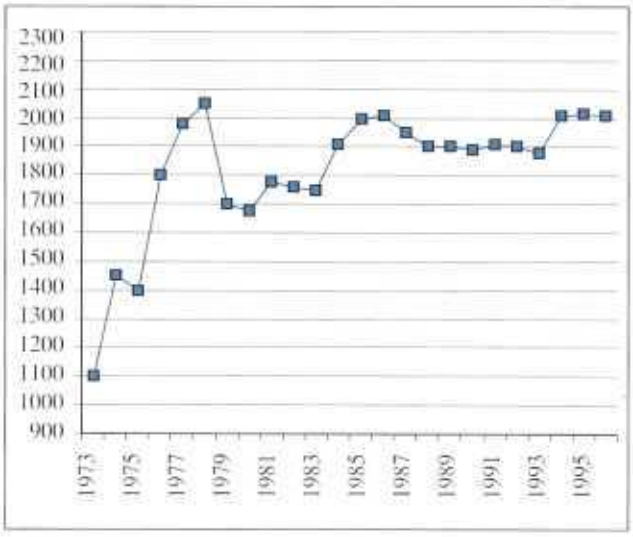

V oblasti zahraničných aktivít krajiny UEMOA naďalej pokračovali v úsilí znížiť zahraničný dlh prostredníctvom štrukturálnych plánov adaptácie.

Na rozdiel od tokov verejného kapitálu, prínos súkromných kapitálových tokov bol nepatrný. Priame zahraničné investície smerovali viac do už existujúcich podnikov, než na nové projekty najmä vďaka privatizácii. Od r. 1996 miera investícií rastie najmä v poľnohospodárskej oblasti – najviac v Pobreží Slonoviny. Oproti zníženiu rozvojovej pomoci, schopnosť štátov opakovane používať domáce úspory a podporovať zahraničné investície je podmienkou akumulácie kapitálu a diverzifikácie ekonomickej štruktúry.

Graf č. 3 Miera investícií v %

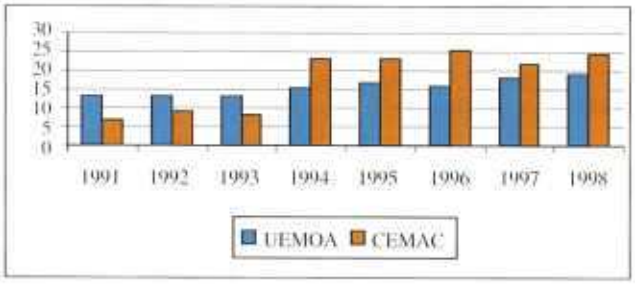

V roku 1998 s cieľom posilnenia inštitucionálnej a ekonomickej jednoty členské krajiny pokračovali v procese regionálnej integrácie. Vzájomná obchodná výmena vnútri zóny bola pomerne nízka (10 % zahraničného obchodu

v UEMOA). Menová integrácia si teda vyžaduje aj zvýšenie úrovne ekonomickej integrácie na základe využitia komparatívnych výhod a komplementarity ekonomík členských krajín. Colná únia sa rozvíja pri rýchlej liberalizácii vzájomnej výmeny vnútri podzóny. Je to nevyhnutný krok vpred, pokiaľ majú hospodárstva týchto krajín zostať necitlivé na externé šoky a vybudovať základ pre ekonomický rast.

V tom im má napomôcť aj program štrukturálnej adaptácie spojený s čerpaním facility štrukturálnej adaptácie v auguste 1998 (Benin, Burkina Faso, Pobrežie Slonoviny, Mali, Senegal).

Procesu ekonomickej integrácie sú venované aj reformy druhej generácie, ktorých hlavným cieľom je rast investícií a rozvoj ľudského kapitálu. Tento druh reformy zároveň podporuje rozvoj súkromnej sféry, infraštruktúry, ako aj celkových verejných služieb. Ich dôležitým prvkom je aj zvýšená kontrola rozpočtových výdavkov. Z makroekonomických cieľov dominantnými sú pri ich napĺňaní ochrana zdravia, rozvoj výchovy a vzdelávania a boj proti chudobe. Nezanedbateľné miesto tu zaujíma ochrana životného prostredia.

Od 1. januára 1999 nahradilo euro francúzsky frank vo funkcii nominálnej kotvy. Pre francúzsky frank bol v rámci EMÚ stanovený fixný kurz 1 EUR = 6,55957 FRF, z čoho bol automatický odvodený aj devízový kurz pre FCFA a to 1 EUR = XAF/XOF = 655,657 FCFA. Vzhľadom na systém, ktorý bol použitý v tomto prípade, vznikajú viaceré otázky týkajúce sa ďalšej existencie Zóny francúzskeho franku CFA. V prvom rade sa nastoľuje problém, či by nebolo efektívnejšie nahradiť menu FCFA priamo euromenou, resp. či je vôbec efektívne, aby zóna existovala v podobe, akú ju poznáme v súčasnosti. Názor Francúzska je v tomto prípade jednoznačný – aj naďalej pokračovať v regionálnej integrácii s možným rozširovaním členskej základne pri fixovaní devízového kurzu FCFA na EUR.

Pegovanie FCFA na EUR ovplyvní v prvom rade viac než polovicu zahraničného obchodu, 40 % dlhu a v prevažnej miere priame investície v afrických krajinách. Postupne by sa mali liberalizovať kapitálové pohyby medzi týmito dvoma oblasťami, čo spolu s liberalizáciou obchodu v zóne FCFA pomôže týmto krajinám profitovať z globalizácie. Prvoradý vplyv na to bude mať správanie domácich finančných systémov v podzónach, ako aj ich makroekonomická politika. V krátkodobom horizonte 10 z 15 krajín FCFA majú najväčšiu časť ich dlhodobého zahraničného dlhu denominovanú v USD alebo JPY, preto budú mať tieto krajiny zvýšený záujem o posilnenie kurzu EUR. Zároveň upriami pozornosť európskych ekonomických subjektov na dva trhy, ktoré počítajú so svojou integráciou do jednotného trhu. Vývoj v Eurozóne preto súčasne ovplyvňuje aj vývoj v tejto zóne. V oblasti podporných nástrojov má tomu napomôcť aj novo zavádzaný platobný a zúčtovací systém v Európe TARGET a v Afrike nový účtovný systém SYSCOA. S cieľom harmonizácie štatistického vykazovania sa napr. v podzóne UEMOA zriadil v r. 1991 štatistický úrad AFRISTAT.

Pre lepšiu integráciu komerčných bánk do jednotného trhu posilnila sa funkcia multinárodnej kontrolnej komisie bánk v každej menovej únii Zóny FCFA.

Obnovenie dôvery v bankovom systéme si podmieňuje mobilizáciu úspor, z toho dôvodu je potrebné v afrických podmienkach dobudovať ešte systém ochrany vkladov.

„Existujú však určité odlišnosti vo vývoji týchto dvoch regiónov. Kým Európa figuruje hlavne ako investor, resp. subjekt pomoci a akýsi koordinátor pri vytvorení jednotného trhu, zóna FCFA v tom vzťahu predstavuje naopak miesto, kam prichádzajú investície, či už na získanie nových odbytísk alebo expandovanie európskeho priemyslu, pretože tu ešte nie je vybudovaný taký stupeň konkurencie a vysoká populácia je predpokladom, že sa ich výrobky umiestnia. Bolo by preto veľmi zaujímavé posúdiť, do akých oblastí smeruje rozvojová pomoc európskych krajín, nesledovať len nominálne hľadisko, ale hlavne účelovosť vynakladaných prostriedkov, t. j., či je to len pomoc pri odstraňovaní následkov prírodných katastrof, civilizačných chorôb, alebo táto pomoc podporuje aj rozvoj národnej technológie, ktorá by posunula africké krajiny s ich surovinovým bohatstvom medzi ekonomicky silnejšie oblasti."[2]

EÚ sa podieľa 51 % na zahraničnom obchode zóny FCFA, kým podiel Francúzska je 25 %. Stabilita FCFA závisí od stability eura. Nie je však možné ju dosiahnuť bez konvergencie v oblasti verejných financií, a to je po dobudovaní spoločného trhu v podzóne UEMOA hlavným cieľom.

Zoznam použitej literatúry:

1. Conte, B.: Dévaluation du Franc CFA et équilibre des paiements courants. Université Montesquieu – Bordeaux IV. Document de Travail, No. 20., 1997.
2. Delage, A., Massiera, A.: Le Franc CFA. Bilan et perspectives. L'Harmattan Paríž 1994.
3. Hájniková, J.: Medzinárodné finančné centrá – regionálne medzinárodné peňažné centrá. Ekonóm, Bratislava 2000, s. 117.
4. International Financial Statistics, IMF.
5. La libre circulation des marchandisez dans le marché unique. Office des publications officelles Luxemburg 1993.
6. Rother, P. C.: Money Demand and Regional Monetary Policy in the West African Economic and Monetary Union. IMF WP/98/57.
7. Vamvakidis, A.: Explaining Investment in the WAEMU. IMF WP/98/99.

[2]Hájniková, J.: Medzinárodné finančné centrá – regionálne medzinárodné peňažné centrá. Ekonóm Bratislava 2000, s. 117.

BRAZÍLSKA FEDERATÍVNA REPUBLIKA

Najväčší štát na juhoamerickom kontinente má rozlohu 8 511 965 km², počet obyvateľov 147 404 000, hlavné mesto Brasília. Brazília je členom OSN a OAŠ. Úradný jazyk: portugalský. Náboženstvo: rímskokatolícke.

Štátne zriadenie

Prezident, ktorý vymenúva vládu, je volený na päťročné funkčné obdobie. Dolná snemovňa Národného kongresu (Poslanecká snemovňa) má 487 členov volených na štyri roky. V priamych voľbách sa volí 72 členov hornej snemovne (Federálny senát) na osemročné obdobie, pričom každé štyri roky sa konajú voľby striedavo jednej a dvoch tretín senátorov. Každý z 23 štátov má vlastný zákonodarný zbor.

Prírodné podmienky

Takmer polovicu územia Brazílie zaberá Amazonská nížina s najväčším riečnym systémom na svete – riekou Amazonkou s prítokmi. Jej povodie ešte vždy pokrývajú z veľkej časti tropické dažďové pralesy, dopyt po pôde však zapríčiňuje odlesňovanie. Na sever od povodia Amazonky je Guyanská vysočina s najvyšším vrchom Brazílie – Pico da Neblina (3014 m). Na juh od povodia leží centrálna plošina s trávnatou savanou. Na východe a juhu susedí husto osídlená pobrežná nížina s Brazílskou vysočinou. Podnebie v povodí Amazonky a na juhovýchodnom pobreží je tropické, bohaté na zrážky. Ostatné územie Brazílie má subtropické alebo mierne podnebie (na savanách). Iba na severovýchode sú zrážky nedostatočné.

Hospodárstvo

Poľnohospodárstvo zamestnáva asi štvrtinu pracovných síl. K hlavným vývozným produktom patrí káva, cukrová trstina, sója, pomaranče, hovädzí dobytok a kakao. Prudká industrializácia od r. 1945 urobila z Brazílie významný priemyselný štát. Hoci textilný, odevný a potravinársky priemysel ešte vždy patria k najväčším priemyselným odvetviam, medzinárodný význam dosiahla výroba železa, ocele, cementu, motorových vozidiel a hnojív, ďalej chemický, elektrotechnický a petrochemický priemysel. Brazília má veľké, čiastočne nevyužité nerastné bohatstvo – železnú rudu, fosfáty, urán, meď, mangán, bauxit, uhlie a obrovský hydroenergetický potenciál. Posledné dve desaťročia spomaľuje rozvoj štátu veľmi prudká inflácia.

Menové informácie

Menová jednotka: 1 real = 100 centavos, ISO kód = BRL. Adresa emisnej banky: Banco Central do Brasil, Av. Rio Branco, 30, Rio do Janeiro – RJ, 20090-001 – Brasil.

História štátu

R. 1500 vyhlásil Pedro Vabral Brazíliu za portugalskú dŕžavu. V 17. a 18. stor. expanzia smerom na juh a západ pri hľadaní zlata a diamantov priviedla Portugalcov do konfliktu o hranice so Španielmi. Keď Portugalsku hrozila francúzska invázia, kráľovská rodina utiekla do Brazílie (1808). Regent Dom Joao zaviedol reformy a urobil tak z Brazílie rovnocenného partnera Portugalska. R. 1821 sa vrátil do vlasti už ako kráľ a v Brazílii nechal nového regenta – svojho syna Doma Pedra. Keď sa Portugalsko pokúsilo dostať Brazíliu späť pod koloniálnu nadvládu, vyhlásil Pedro nezávislosť Brazílie a seba za cisára (1822). Po porážke vo vojne s Argentínou (1828) Pedro abdikoval (1931) v prospech svojho syna. Dlhá vláda cisára Pedra II. priniesla štátu stabilitu a hospodársky rozvoj. Opozícia z radov veľkostatkárov (pobúrených zrušením otroctva r. 1888) a vojakov, ktorí prišli o podiel na politickej moci, vyvolala r. 1889 prevrat a pád monarchie. Republika bola spočiatku stabilná, no sociálne nepokoje rástli. V r. 1964 – 1985 bola v Brazílii pri moci vojenská vláda. Počas tohto obdobia nastal prudký rozvoj hospodárstva, no politické a sociálne práva boli obmedzené. R. 1985 sa Brazília vrátila k civilnej vláde.

História meny

V r. 1500 zabral Pedro Alvares Cabral dnešnú Brazíliu pre Portugalsko, keď pristál na jej východnom pobreží počas svojej plavby do Indie. Neskôr Amerigo Vespucci podrobne zmapoval východné a severné pobrežie Južnej Ameriky (po ňom dostal kontinent svoje meno). Pravidelná portugalská kolonizácia sa začala až v r. 1530. Prvé mince sem priniesli Portugalci, ale používali sa aj španielske mince. Prvé mince razené v Brazílii v r. 1643 boli kontramarkami označované španielske strieborné mince: ich nové nominálne hodnoty boli 60, 120, 240 a 480 reis (na minciach 1, 2, 4 a 8 realov). Neskôr sa kontramarkovali ďalšie portugalské a španielske strieborné a zlaté mince. Okrem Portugalcov sa v Brazílii usadili aj Holanďania – v Recife, ktorí tu razili svoje zlaté a strieborné mince (guldeny a stuivre). V r. 1693 boli objavené zlaté ložiská v provincii Minas Gerais a s nárastom ťažby zlata vzrástol aj objem razených mincí v Brazílii. Pravidelná razba zlatých a strieborných portugalských mincí sa začala v r. 1695 v Bahía, v r. 1699 začala pracovať mincovňa v Rio de Janeiro a od r. 1700 krátko razila mince aj mincovňa v Pernambuco. Zlaté mince koloniálnej Brazílie sa razili vo veľkých množstvách a obiehali aj na iných územiach amerického kontinentu, v Portugalsku a jeho zámorských územiach. Paralelne sa razili dve série mincí: národné (Brazília) a koloniálne, ktorých základ bol odvodený od španielskeho mincového systému. Národné zlaté mince mali nominálne hodnoty od 400 do 12 800 reis, zobrazovali portrét vládnuceho portugalského panovníka na lícnej strane, portugalský štátny znak na rube. Zlatá minca

Hlavný motív na lícnej strane všetkých bankoviek je alegorický portrét Republiky. Všetky bankovky majú rozmer 140 x 65 mm.

Bankovka s nominálnou hodnotou 1 real
Na rubovej strane je zobrazený vták.

Bankovka s nominálnou hodnotou 5 reais
Na rubovej strane je zobrazený žeriav.

Bankovka s nominálnou hodnotou 10 reais
Na rubovej strane je zobrazený vták Arara.

Bankovka s nominálnou hodnotou 50 reais
Na rubovej strane je zobrazený vták Onca pintada.

Bankovka s nominálnou hodnotou 100 reais
Na rubovej strane je zobrazený vták Garoupa.

12 800 reis alebo dobra (= španielskych 8 escudos) sa prezývala „Johannes" alebo „Joe" podľa portrétu kráľa Joaa (Jána) V. (1707 – 1750). Koloniálne mince sa razili v nominálnych hodnotách 1, 2, 4, 10 a 20 tisíc reis, na lícnej strane zobrazovali portugalský štátny znak, na rubovej Jeruzalemský kríž. Strieborné mince sa razili v nominálnych hodnotách od 20 do 640 reis. Od r. 1729 sa razili aj medené mince. Počas regentstva Joaa VI. sa námety mincí veľmi nezmenili. Druhým a posledným brazílskym cisárom sa stal Pedro II., ktorý vládol v r. 1831 – 1889. Mince z tohto obdobia zobrazujú jeho portrét, najprv ako dieťaťa, neskôr ako muža s bradou. Po r. 1834 sa razili mince už iba z bežných kovov. Po vyhlásení Spojených štátov Brazílie v r. 1889 (od r. 1969 Brazília) nahradila portrét cisára na minciach hlava Slobody. Mince razené v prvej polovici 20. stor. odzrkadľujú ekonomickú situáciu, najprv zmizli z obehu malé mince 20 až 200 reis, neskôr sa strieborné mince 400, 500, 1000 a 2000 reis razili už iba z bežných kovov. V r. 1922 sa prestali raziť aj zlaté mince pre potreby peňažného obehu. V r. 1942 bola v Brazílii zavedená desiatková peňažná sústava: 1 cruzeiro = 100 centavos. Mince mali nominálne hodnoty 10, 20 a 50 centavos a 1, 2 a 5 cruzeiros. V r. 1967 sa uskutočnila menová reforma: 1 nové cruzeiro = 1000 starých cruzeiros. V súčasnosti sa okrem obehových mincí razia aj strieborné a zlaté pamätné mince pre zberateľský trh. Najstarším brazílskym papierovým platidlom sú poukážky vydané Administracao Geral dos Diamantes v r. 1771 – 1792. Ich zvláštnosťou bolo ručné vpisovanie hodnoty uvedenej v zlate za vyťažené diamanty. Bankovky v priamom slova zmysle vydalo Brazílske cisárstvo r. 1833 v nominálnych hodnotách 1, 2, 5, 10, 20, 50 a 100 mil reis. Hlavný motív na lícnej strane tvorí veľké hodnotové číslo v strede bankovky. Postupne sa na bankovkách začali okrem textov objavovať aj obrazové motívy – napr. personifikácia obchodu. V r. 1874 sa dostali do obehu bankovky vytlačené v USA s výtvarným spracovaním charakteristickým pre bankovky USA. Hlavný motív – portrét Doma Pedra II. – dopĺňajú rôzne alegórie, štátny znak a ďalšie ozdobné prvky. Od r. 1893 sa dostali do obehu bankovky Spojených štátov brazílskych v nominálnych hodnotách 500 reis, 1 2, 5, 10, 20, 50, 100, 200, 500 a 1000 mil reis. V r. 1942 sa uskutočnila prvá menová reforma – do obehu sa dostali bankovky 1, 5, 10, 20, 50, 100, 200 a 500 cruzeiros (spočiatku s pretlačou na bankovkách znejúcich na mil reis). Od r. 1944 boli v obehu bankovky znejúce už na novú menovú jednotku. V r. 1967 nasledovala ďalšia menová reforma: 1 cruzeiro novo = 1000 starých cruzeiros s tradičnými starými bankovkami s pretlačami a potom s bankovkami s novým dizajnom. Zaujímavosťou bankoviek vydaných v r. 1978 – 1981 v nominálnych hodnotách 100, 200, 500 a 1000 cruzeiros je grafické stvárnenie ich lícnych strán. Lícne strany týchto bankoviek majú v strede pomyselnú os, ktorá ich delí na dve polovice – portréty, nápisy, označenie nominálnych hodnôt a ďalšie prvky sú zrkadlovo obrátené (vedľa seba sú dva portréty – jeden z nich je zobrazený „hore nohami"). Ďalšia menová reforma sa uskutočnila v r. 1986: 1 cruzado = 1000 Cruzeiros Novos, v rokoch 1989 – 1990 sa používala menová jednotka: 1 cruzado novo = 1000 cruzados. V r. 1993 bolo cruzado novo premenované na cruzeiro. V r. 1993 opäť došlo k menovej reforme 1 cruzeiro real = 1000 cruzeiros. Súčasné bankovky sú v obehu od r. 1994.

Gabriel Schlosser

ANTON MEDERLY
1892 – 1972

Pri jeho mene nachádzame takmer vo všetkých charakteristikách podobné údaje – verejný činiteľ, finančník, popredný predstaviteľ ružomberskej Ľudovej banky a Slovenskej hypotečnej a komunálnej banky. Narodil sa 13. júna 1892 v Ružomberku. Po absolvovaní gymnázia a vyššej obchodnej školy v Pančeve sa zúčastnil bojov v I. svetovej vojne. V roku 1918 nastúpil pracovať ako úradník do Ľudovej banky v Ružomberku, kde sa zakrátko vďaka svojim schopnostiam stal najprv prokuristom, potom obchodným správcom a členom vedenia. Zakladateľ a predseda správy banky Andrej Hlinka v ňom videl „bystrého mladého človeka, kresťansky a národne orientovaného". Pod jeho silným vplyvom a vždy trochu v jeho tieni sa učil cieľavedomosti a precíznosti v bankárskej rutine, ktorou bol neskôr povestný. Hlinka Mederlyho poveroval vzhľadom na jeho vek dôležitými úlohami – predkladal a zdôvodňoval riaditeľstvu záverečné účty, viedol zápisnice zo zasadnutí správy a riaditeľstva, bol predsedom cenzúrneho a členom disciplinárneho výboru banky, neskôr hájil záujmy Ľudovej banky (ĽB) vo Zväze slovenských bánk a Jednote revíznych združení ako člen ich predsedníctiev. Banková kariéra Antona Mederlyho sa v skutočnosti však „naštartovala" až potom, ako ho valné zhromaždenie na návrh Hlinku 22. augusta 1925 zvolilo za jedného z riaditeľov. Mederly sa snažil odplatiť túto dôveru, čo neraz dokumentoval i na verejných fórach, napr. inicioval zriadenie tzv. Hlinkovej dobročinnej základiny, ktorú ĽB utvorila na počesť Hlinku pri príležitosti 20-ročnej existencie ústavu. Bola to bezúročná amortizačná pôžička v 4 % štátnych cenných papieroch, ktorá sa amortizovala na ťarchu réžie ročným príspevkom 10 tisíc korún. So strižkami týchto papierov disponoval výlučne Andrej Hlinka a po jeho smrti sa výnosy zo základiny použili na prevádzku sirotinca a starobinca v Ružomberku, tak ako to v Hlinkovom testamente bolo ustanovené.

Oboch mužov však spájalo i rovnaké národné cítenie a politické presvedčenie. Boli zakladateľmi Slovenskej ľudovej strany, neskoršej Hlinkovej slovenskej ľudovej strany (HSĽS) a patrili k jej straníckej „špičke". Anton sa spolu s bratom Karolom, tvorcom zákona o autonómii Slovenska a tzv. žilinskej dohody v r. 1938, neúnavne angažoval za presadzovanie slovenských hospodárskych a národných záujmov v rámci celej I. ČSR. Kým mladší Anton bol desať rokov krajinským poslancom za HSĽS, členom výkonného výboru, finančnej komisie a v r. 1925 sa stal členom ústrednej volebnej komisie v Prahe, starší Karol ako podpredseda HSĽS a zástupca hlavného veliteľa Hlinkovej mládeže „dotiahol" svoju politickú kariéru na poslanca a senátora pražského Národného zhromaždenia, neskôr podpredsedu slovenského snemu a vedúcu ideologickú osobnosť HSĽS v masmediálnej a ústavnoprávnej oblasti. V r. 1947 Národný súd v Bratislave odsúdil Karola Mederlyho na šesť rokov odňatia slobody, o necelé dva roky však zomrel vo väzení za doteraz nevyjasnených okolností. Obaja bratia boli členmi správnych rád a akcionármi najvýznamnejších bánk, podnikov a účastinných spoločností – Nemeckej obchodnej a úverovej banky, Tatra banky, Ružomberskej celulózky, úč. spol., Ružomberskej píly, úč. spol., Ružomberskej továrne na zápalky, úč. spol., Handlovských uhoľných baní, úč. spol., Knihtlačiarní „Andrej", úč. spol., Slovenských cementární, úč. spol., v Lietavskej Lúčke, Továrne na bauxit, úč. spol., v Ladcoch a mnohých ďalších.

V rokoch 1931 – 1939 bol Anton Mederly aj starostom Ružomberka. Tu sa na jednej strane výstavbou múzea, domu kultúry, viacerých škôl a sirotinca zaslúžil o hospodárske a kultúrne povznesenie mesta, ale ako vyplýva z dochovaných písomných materiálov, na druhej strane záujmy HSĽS, Hlinku a jeho vlastné boli vždy preňho prvoradé, mnohokrát v ostrom rozpore so záujmami Ľudovej banky, ktorú viedol. Tento antagonizmus a vplyv hospodárskej krízy vyústili v priebehu 20-tych a 30-tych rokov do dvoch sanácií banky zo štátnych prostriedkov a nútenej afiliačnej zmluvy s Národnou bankou v Banskej Bystrici. Financovanie politických a hospodárskych podujatí HSĽS z rezerv ĽB narážalo na odpor niektorých členov správy. Známym sa stal spor medzi jedným z riaditeľov Elom Labajom a Mederlym kvôli zlému hospodáreniu s bankovými prostriedkami a prednostnému odpredaju 10 tisíc kusov účastín spišskému biskupovi Vojtašákovi. Po osobnej intervencií Hlinku bol Labaj prinútený verejne sa Mederlymu ospravedlniť.

Vznikom samostatnej Slovenskej republiky v roku 1939 bola znovunastolená otázka vytvorenia výlučne slovenského peňažného ústavu, ktorý by poskytoval hypotekárne, komunálne, melioračné a železničné pôžičky na podklade záložných listov a dielčich dlhopisov. Táto myšlienka sa stala skutočnosťou 1. júla 1939, keď na základe vládneho nariadenia č. 77/1939 Slovenského zákonníka začala svoju činnosť Slovenská hypotečná a komunálna banka v Bratislave. Práve do funkcie jej generálneho riaditeľa bol menovaný Anton Mederly, ktorý tu v plnej miere zúročil svoje bohaté bankárske skúsenosti, predovšetkým pri preberaní obchodov Hypotečnej banky a Zemskej banky, vzťahujúcich sa na územie Slovenska a pri majetkovej rozluke Reeskontného a lombardného ústavu v Prahe, Všeobecného fondu a Zvláštneho fondu pre zmierenie strát z povojnových pomerov. Jeho zásluhou bola zákonom č. 251/1941 Slovenského zákonníka rozšírená pôsobnosť banky o spolupôsobenie pri úprave trhu štátnych cenných papierov a o účasť na štátnych úverových operáciách. SHKB viedol do 14. apríla 1945, kedy Poverenictvo pre financie menovalo do čela banky 3-člennú dočasnú správu, zloženú z prívržencov nového režimu. Okrem činnosti v SHKB sa nedá tiež opomenúť Mederlyho členstvo v Bankovej rade Slovenskej národnej banky. Od 23. septembra do 15. októbra 1944 bol dokonca poverený zastupovať guvernéra SNB. V čase trvania slovenského štátu zastával ešte ďalšie nemenej dôležité hospodárske funkcie – bol predsedom Slovenskej burzy, predsedom Zväzu slovenských bánk a do januára 1945 i členom Štátnej rady.

Po roku 1945 sa už politicky ani verejne neangažoval. Zomrel takmer zabudnutý, v ústraní od všetkého diania, 27. augusta 1972 v Bratislave.

Mgr. Dana Kancelová

PAMÄTNÁ STRIEBORNÁ MINCA K 250. VÝROČIU NARODENIA JURAJA FÁNDLYHO

1. cena
akad. sochár Michal Gavura

2. cena
Štefan Novotný

2. cena
Mgr. art. Patrik Kovačovský

Juraj Fándly (21. 10. 1750 – 7. 3. 1811), katolícky kňaz, spisovateľ, významný vzdelanec a priekopník ľudovýchovných aktivít, bol zanieteným národným buditeľom a propagátorom slovenčiny. Patril k vedúcim osobnostiam osvieteneckej skupiny bernolákovcov, ktorá na čele s Antonom Bernolákom vytvorila koncepciu slovenskej národnoobrodeneckej ideológie a pokúsila sa uzákoniť slovenčinu ako spisovný jazyk.

Žil v dobe ovplyvnenej osvietenstvom a rozsiahlymi reformami cisára Jozefa II, ktoré zasiahli takmer všetky oblasti života v habsburskej monarchii. Cirkevno-náboženské reformy cisára Fándly vysvetľuje a obhajuje poučno-zábavnou formou vo svojej prvotine Dúverná zmluva mezi mňíchom a diáblom, ktorej dva diely vyšli ako prvá beletristická práca v novom spisovnom jazyku – bernolákovčine. Dielo vzbudilo odpor cirkevnej vrchnosti a jeho tretí a štvrtý diel už nepovolili publikovať.

Ako osvietenec si uvedomoval dôležitosť sprostredkovania vzdelania jednoduchému človeku v materinskom jazyku. Predstavy o kazateľskej činnosti ako prostriedku na šírenie vzdelania zhrnul v rozsiahlom diele Príhodné a sviatočné kázne. Významná je jeho osvetová literatúra so zameraním na zavádzanie novôt v poľnohospodárstve, jeho modernizáciu a racionalizáciu. Práca Pilní domajší a poľní hospodár je zhrnutím vtedajších najmodernejších poznatkov v tejto oblasti a pre svoju kvalitu sa stala učebnicou na Kráľovskej akadémii v Bratislave. K nej sa tematicky radia spisy O úhoroch ai včelách rozmlúváňí, Slovenskí včelár a zdravotnícko-osvetový spis Zelinkár.

Veľa úsilia venoval Fándly štúdiu a propagovaniu dejín Slovákov a slovenčiny, pričom kládol dôraz na oživenie veľkomoravskej tradície. Keď v roku 1792 vzniklo Slovenské učené tovarišstvo, vydavateľsko-vzdelávací spolok na šírenie kultúry a vzdelanosti prostredníctvom vydávania kníh v bernolákovčine, stal sa jedným z jeho najagilnejších členov. Naplneniu svojich predstáv o osvietenskom kňazovi ako učiteľovi a radcovi venoval nielen všetky svoje sily, ale aj všetok svoj majetok. V roku 1807 sa pre chorobu vzdal fary v Naháči, kde pôsobil 27 rokov, a zvyšok života prežil v skromných pomeroch v Ompitále (dnešné Doľany).

Pamätná minca k 250. výročiu narodenia Juraja Fándlyho je poslednou mincou emisného plánu pamätných mincí na rok 2000 a jej vydanie pripravuje Národná banka Slovenska v septembri. Je vyrazená podľa víťaz-

ného výtvarného návrhu z verejnej anonymnej súťaže, ktorého autorom je akademický sochár Michal Gavula. Pri vyhodnocovaní súťaže ocenila odborná komisia na jeho návrhu najmä invenčné výtvarné vyjadrenie osobnosti Juraja Fándlyho, jeho života a diela v myšlienkovo mnohovrstvovom stvárnení. Na líci mice je umiestnený štátny znak obklopený rastlinným ornamentom, doplneným včelami, ktoré predstavujú jednu z tém Fándlyho diel a vyjadrujú aj jeho neúnavnú pracovitosť. Nad ornamentom je do kontúry vrcholov pohoria (Tatry) zakomponovaná otvorená kniha (biblia) s holubicou (Svätý Duch) a symbolickými lúčmi osvietenia. Tieto atribúty charakterizujú Fándlyho ako národovca a osvietenského kňaza. Na rube mince je zobrazený portrét píšuceho Juraja Fándlyho s opakujúcim sa motívom lúčov z líca mince. V súťaži boli udelené dve znížené druhé ceny, ktoré získali autori Štefan Novotný a Mgr. art. Patrik Kovačovský.

Pamätná minca v hodnote 200 Sk s priemerom 34 mm a hmotnosťou 20 g je vyrazená zo striebra s rýdzosťou 750/1000 v Mincovni Kremnica v počte 12 200 kusov, z toho 1600 kusov v proof vyhotovení. Na hrane je nápis „NIE SILOU ANI MOCOU, ALE MOJÍM DUCHOM".

Ing. Dagmar Flaché
Foto: Ing. Štefan Fröhlich

ZMENA EMISNÉHO PLÁNU PAMÄTNÝCH MINCÍ NA ROK 2001 A EMISNÝ PLÁN NA ROK 2002

Zmena emisného plánu na rok 2001

V prvom tohtoročnom čísle časopisu Biatec bola zverejnená informácia o emisnom pláne pamätných mincí na rok 2001, do ktorého bola zaradená pamätná bimetalová zlatá a strieborná minca s nominálnou hodnotou 3000 Sk k začiatku tretieho tisícročia. V počiatočnom štádiu procesu prípravy emisie mince bolo po konzultáciách s výrobcom – Mincovňou Kremnica – navrhnuté jej nové riešenie, ktoré svojou zvláštnosťou a netradičnosťou tvaru zvýrazní mimoriadnosť tohto významného časového medzníka. Banková rada NBS schválila v marci 2000 navrhovanú zmenu nominálnej hodnoty mince z 3000 Sk na 5000 Sk a zmenu jej technických parametrov z bimetalovej na jednostranne trimetalovú mincu neobvyklého trojuholníkového tvaru. Tri vrcholy trojuholníka, ako aj tri použité kovy (striebro, zlato a platina) symbolizujú začínajúce tretie tisícročie. Predpokladaný termín emisie je v decembri tohto roku.

Emisný plán na rok 2002

V júni 2000 schválila Banková rada NBS emisný plán pamätných mincí na rok 2002. Okrem mince venovanej výročiu Ľudovíta Fullu, významného predstaviteľa slovenskej výtvarnej moderny, sú do plánu zahrnuté dve mince s motívom rezervácie ľudovej architektúry – Vlkolínca. V rámci tematického okruhu slovenských lokalít zapísaných do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO nadviažu na zlaté a strieborné mince s motívmi Banskej Štiavnice a Spišského hradu, ktoré boli vydané v predchádzajúcom období.

Por. č.	Pamätná minca – námet	Predpokladaný termín emisie
1.	Pamätná strieborná minca s nominálnou hodnotou 200 Sk Ľudovít Fulla – 100. výročie narodenia	február 2002
2.	Pamätná strieborná minca s nominálnou hodnotou 200 Sk Svetové dedičstvo UNESCO – Vlkolínec, rezervácia ľudovej architektúry	jún 2002
3.	Pamätná zlatá minca s nominálnou hodnotou 5000 Sk Svetové dedičstvo UNESCO – Vlkolínec, rezervácia ľudovej architektúry	november 2002

NOVÉ BANKOVKY 10 A 5 USD

Z HISTÓRIE NOVEJ SÉRIE

Séria nových bankoviek, ktoré postupne od r. 1996 vydávajú Spojené štáty americké, má zabezpečiť dostatočnú ochranu pred novými technologickými postupmi, ktoré je možné použiť pri falšovaní peňazí. Ochranný prúžok s pozitívnym mikrotextom a mikrotext okolo medailónu „THE UNITED STATES OF AMERICA" v sériách 1990, 1993 a 1995, mali byť dostatočnou ochranou, aby sa zabránilo falšovaniu amerických dolárov. Použitie uvedených ochranných prvkov bola vlastne prvá reakcia na pokrok vo vývoji reprografických technológií. Hoci sú tieto ochranné prvky účinné a budú zachované, bolo potrebné použiť ďalšie ochranné prvky pre možné ohrozenie platidiel budúcim vývojom v oblasti kopírovacích prístrojov, skenerov a tlačiarenskej techniky.

Nový dizajn, začínajúci sériou 1996, je výsledkom päťročného výskumu s cieľom byť krok pred falšovateľmi a je súčasťou pokračujúceho procesu ochrany platidiel USA. Sudca Najvyššieho súdu USA Robert H. Jackson (1892 až 1954) povedal: „Falšovanie je trestný čin, ktorý sa nikdy nespácha náhodou, nepozornosťou alebo v stave rozrušenia, či nesmiernej chudoby. Je to dôkladne pripravený zločin osobou, ktorá má technické schopnosti a vloží do potrebného zariadenia značnú sumu peňazí".

Po vydaní a uvedení do obehu bankoviek novej emisie 100, 50 a 20 USD vydávajú Spojené štáty americké ďalšie dve nominálne hodnoty, a to bankovky 10 a 5 USD, ale už série „1999", ktorá je označená písmenom „B". Séria 1996 bola označená písmenom „A" (bankovky 100 USD, 50 USD a 20 USD). Pritom staršie typy bankoviek nestrácajú platnosť a ani nebudú povinne vymieňané. Priebežná výmena starých bankoviek za nové sa bude vykonávať v bankách Federal Reserve System prirodzenou cestou, podľa opotrebenia a poškodenia bankoviek.

V peňažnom obehu budú bankovky novej série ako aj bankovky starších sérií. Nové bankovky obsahujú staré i nové ochranné prvky, pričom sa zachoval tzv. americký vzhľad bankoviek.

Na bankovkách 10 a 5 USD sú znázornené rovnaké historické osobnosti, národné symboly, majú rovnaké rozmery ako staršie typy bankoviek, zachovala sa i farebnosť bankoviek (zelená a čierna farba), nápis „In God We Trust" a právna formulácia.

NOVÁ BANKOVKA 10 USD

1. Označenie Federal Reserve System – nová univerzálna pečať pre všetkých 12 federálnych bánk. Písmeno a číslica pod ľavým sériovým číslom označuje príslušnú emisnú banku. FRS bol vytvorený zákonom Federal Reserve Act, ktorý Kongres schválil v roku 1913. Jeho hlavným cieľom je zabezpečiť pružnejší a bezpečnejší bankový a peňažný systém.

2. Portrét – zväčšený, mierne zo stredu vysunutý portrét je najviditeľnejšou zmenou. Zväčšený portrét sa ľahšie rozpozná, pričom doplnené detaily sa ťažšie napodobňujú. Na 10 dolárovej bankovke je portrét Alexandra Hamiltona (1755 – 1804), politika, ekonóma, prvého ministra financií USA v r. 1789 – 1795. Na rubovej strane bankovky je zobrazená budova Ministerstva financií USA vo

Washingtone. Súčasťou Ministerstva financií USA je Bureau of Engraving and Printing (1877) – tlačiareň, v ktorej sa tlačia bankovky USA.

3. Ochranný prúžok – zvislý, polymérový ochranný prúžok je vložený do bankovkového papiera vpravo od portrétu a svojím jednoznačným umiestnením označuje nominálnu hodnotu. Mikrotext, skladajúci sa zo slov „TEN USA" a vlajky je viditeľný v priehľade proti svetlu z obidvoch strán bankovky. Pre zvýšenie bezpečnosti ochranný prúžok svieti pod ultrafialovým svetlom oranžovou farbou. Obrazy a texty v ochrannom prúžku sú vytlačené v dvoch rôznych veľkostiach.

4. Vodoznak – je umiestnený na pravej strane bankovky, pričom zobrazuje rovnakú historickú osobnosť ako portrét. Vodoznak je viditeľný v priehľade proti svetlu z obidvoch strán bankovky a nie je kopírovateľný prístrojmi alebo počítačovými skenermi.

5. Opticky premenlivý prvok – číselné označenie nominálnej hodnoty 10 v pravom dolnom rohu lícnej strany bankovky je pri čelnom pohľade zelenej farby, po sklopení bankovky sa mení na čiernu. Opticky premenlivý prvok je vytlačený technológiou tlače z hĺbky s použitím špeciálnych pigmentov s premenlivými optickými vlastnosťami. Efekt je viditeľný pri sklopení bankovky a závisí od intenzity osvetlenia.

6. Sériové číslo – na nových bankovkách USD sa trochu odlišuje od sériového čísla bankoviek starších typov. Nové sériové číslo pozostáva z jedenástich číslic a písmen. Prvé z dvojice písmen (B) na začiatku sériového čísla označuje sériu bankoviek (1999). Druhé písmeno označuje emisnú banku Federal Reserve Bank. Sériové číslo sa nachádza vľavo hore a vpravo dolu na lícnej strane bankovky.

7. Prvok pre slabozrakých – na rubovej strane bankovky 10 USD pribudli rozlišovacie znaky pre zrakovo postihnutých ľudí, a to zväčšením nominálnej hodnoty 10 v pravom dolnom rohu na svetlom pozadí.

8. Podtlač z jemných liniek – ľudské oko vníma ako sieť jemných liniek, ktoré kopírovacie a im podobné zariadenia nedokážu verne reprodukovať. Tlač je použitá na obidvoch stranách: na lícnej strane v pozadí za portrétom A. Hamiltona a na rubovej strane v pozadí za Ministerstvom financií.

9. Mikrotlač – text vytlačený mikrotlačou je veľmi ťažko kopírovateľný. Na lícnej strane bankovky, v číselnej nominálnej hodnote v ľavom dolnom rohu sa opakuje mikrotext „TEN" a v stuhe nad menom „Hamilton" sa nachádza opakujúci sa mikrotext „THE UNITED STATES OF AMERICA".

NOVÁ BANKOVKA 5 USD

1. Označenie Federal Reserve System – reprezentuje celý systém federálnych bánk USA. Písmeno a číslica pod ľavým sériovým číslom identifikuje emisnú banku FRS.

2. Portrét – zväčšený portrét sa ľahšie rozpozná. Portrét je vysunutý mimo stred bankovky, čím sa vytvoril priestor pre vodoznak a znížilo sa opotrebenie a poškodenie portrétu. Na lícnej strane 5 dolárovej bankovky je umiestnený portrét Abrahama Lincolna (1809 – 1865), republikána, vodcu Severu v Občianskej vojne, 16. prezidenta USA v r. 1861 – 1865. Krátko po skončení Občianskej vojny bol zastrelený. Na rubovej strane bankovky je zobrazený Lincolnov pamätník – Lincoln Memorial – vo Washingtone. Projektoval ho architekt Henry Bacon (1866 – 1924). Budova je postavená v štýle gréckeho chrámu, 36 stĺpov symbolizuje 36 štátov Únie v r. 1865. V mauzóleu je umiestnená šesť metrov vysoká socha Lincolna od sochára Daniela Chestera Frencha (1850 až 1931).

3. Ochranný prúžok – zvislý, polymérový ochranný prúžok je vložený do bankovkového papiera vľavo od portrétu a svojím jednoznačným umiestnením označuje nominálnu hodnotu. Mikrotext skladajúci sa zo slov „FIVE

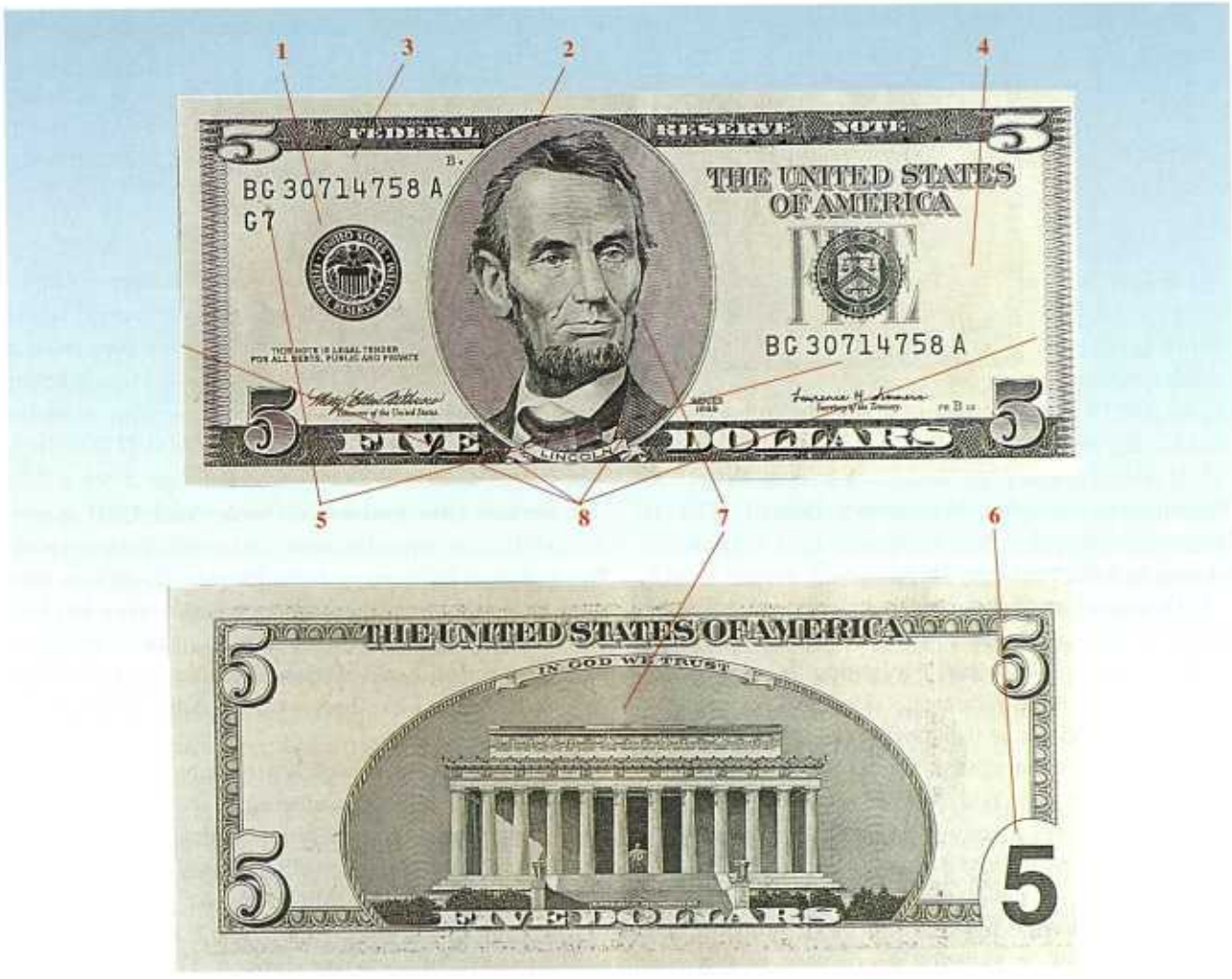

USA" a vlajky je viditeľný a čitateľný v priehľade bankovky proti svetlu z obidvoch strán. Ochranný prúžok pod ultrafialovým svetlom svieti modrou farbou.

4. Vodoznak – je umiestnený v pravej časti bankovky, pričom zobrazuje rovnakú historickú osobnosť ako portrét. Vodoznak je viditeľný v priehľade proti svetlu a nie je kopírovateľný farebnými prístrojmi alebo počítačovými skenermi.

5. Sériové číslo – je tvorené kombináciou jedenástich číslic a písmen v ľavom hornom rohu a v pravom spodnom rohu lícnej strany bankovky. Prvé z dvojice písmen (B) na začiatku sériového čísla označuje sériu bankoviek (1999). Druhé písmeno označuje emisnú banku Federal Reserve Bank.

6. Prvok pre slabozrakých – na rubovej strane 5 USD bankovky pribudli rozlišovacie znaky pre zrakovo postihnutých ľudí, a to zväčšením nominálnej hodnoty 5 v pravom dolnom rohu. V bankovke je zabudovaný strojovo čitateľný prvok, ktorý je čitateľný pomocou vhodne upravených skenerov a takto umožňuje identifikovať bankovku.

7. Podtlač z jemných liniek – sústredených za portrétom prezidenta A. Lincolna na lícnej strane bankovky a pamätníkom na rubovej strane, sťažuje kopírovanie na farebných kopírovacích zariadeniach.

8. Mikrotlač – text tlačený mikrotlačou je veľmi ťažko kopírovateľný. Na lícnej strane bankovky sa opakuje text „FIVE DOLLARS" po oboch stranách ohraničenia bankovky a mikrotext „THE UNITED STATES OF AMERICA" je tesne vľavo a vpravo od ohraničenia orámovaného oválneho medailónu portrétu A. Lincolna.

Je veľmi dôležité si uvedomiť, že všetky bankovky USA zostávajú v platnosti a v ich plnej nominálnej hodnote. Nedôjde k ich stiahnutiu z obehu alebo k strate platnosti. Preto neexistuje časový interval na výmenu bankoviek starších sérií za bankovky novej série. Bankovky nominálnej hodnoty 100, 50, 20, 10 USD majú plný rozsah ochranných prvkov, ale s klesajúcou nominálnou hodnotou sa ich úroveň ochrany pomaly znižuje, napr. 5 USD bankovka už neobsahuje opticky premenlivý prvok (OVI).

Pri rozpoznávaní falošných platidiel USD je potrebné a veľmi dôležité vychádzať z dokonalej znalosti pravých platidiel, ochranných prvkov bankovkového papiera a bankovkovej grafiky, zo znalosti všetkých náležitostí, ktoré sa na platidlách nachádzajú a odborných školení určených práve na rozpoznávanie pravosti platidiel USA.

Rozália Boskovičová
Foto: Gabriel Schlosser

Z rokovania Bankovej rady NBS

Pod vedením guvernéra Národnej banky Slovenska Mariána Juska sa dňa 15. 8. 2000 konalo 19. rokovanie Bankovej rady NBS.

- BR NBS schválila správu o menovom vývoji v SR za 1. polrok 2000. NBS ju predloží Národnej rade Slovenskej republiky, po schválení v NR SR bude správa publikovaná v dennej tlači.
- BR NBS schválila vyhlášku o ukončení platnosti pamätných strieborných mincí česko-slovenskej meny vydaných od 21. augusta 1954 do 31. decembra 1992. Podľa tejto vyhlášky prestanú byť dňom 30. septembra 2000 na území Slovenskej republiky zákonnými platidlami všetky pamätné strieborné mince česko-slovenskej meny, ktoré boli vydané Federálnym ministerstvom financií a Štátnou bankou československou v rokoch 1953 až 1992. Po skončení ich platnosti bude možné od 1. októbra 2000 do 30. júna 2001 mince vymeniť v pokladniciach NBS a ostatných bánk. Aj po tomto termíne, najneskôr však do 30. júna 2006, bude možné pamätné mince vymeniť, avšak už len v pobočkách NBS. Predložené pamätné mince budú vymenené za platné slovenské bankovky a mince v pomere 1:1.
- BR NBS schválila vyhlášku NBS o vydaní pamätných strieborných mincí v hodnote 200 Sk pri príležitosti 250. výročia narodenia Juraja Fándlyho.

Dňa 30. 8. 2000 sa konalo 20. rokovanie Bankovej rady NBS pod vedením jej guvernéra Mariána Juska.

- Banková rada NBS sa na svojom rokovaní zaoberala menovým vývojom v SR v júli t. r. a rozhodla o znížení úrokových sadzieb pri jednodňových sterilizačných operáciách na 6,5 %, pri refinančných jednodňových operáciách na 9,5 % a limitná dvojtýždňová REPO sadzba sa znížila na 8,25 %. Medzi najdôležitejšie ukazovatele, ktoré BR NBS brala do úvahy, patril vývoj inflácie, ktorý v júli klesol na medziročnej báze pod 10 % a je reálne očakávanie, že podľa dnes známych skutočností by mala inflácia dosiahnúť dolnú hranicu programového intervalu NBS (8,8 – 9,9 %). Taktiež očakávaný vývoj cenovej úrovne do konca roka vytvára priestor na zníženie úrokových sadzieb NBS. Centrálna banka nepredpokladá, že by ich pokles v najbližšom období mohol mať výrazný dopad na domácu spotrebu, či výmenný kurz. BR NBS konštatovala, že doterajší vývoj bežného účtu platobnej bilancie zakladá predpoklad výrazného zníženia jeho deficitu nielen v porovnaní s predchádzajúcim rokom, ale aj v porovnaní s predpokladmi v konkretizovanom menovom programe.

Vzhľadom na vývoj týchto ukazovateľov je pre NBS akceptovateľná aj postupne sa zrýchľujúca dynamika niektorých menových agregátov. Pri klesajúcom domácom dopyte a len miernom raste HDP rozvoj úverových aktivít bánk a rast M2 nepredstavuje riziko pre vývoj inflácie.

Banková rada konštatovala, že komerčné banky by svoju činnosť mali viac orientovať na vytváranie vhodnejších podmienok na rast dlhodobejších vkladov.

Banková rada rozhodla o tom, že pamätnú striebornú mincu k výročiu narodenia spisovateľa Ľ. Ondrejova vyradí zo svojho emisného plánu na rok 2001.

I. Paška

Hans Eichel v NBS

Guvernér NBS Marián Jusko prijal dňa 15. 8. 2000 ministra financií NSR Hansa Eichela. M. Jusko hosťa informoval o menovom vývoji v SR, ako aj o prijatých opatreniach zameraných na reštrukturalizáciu bankového sektora a dokončenie privatizácie bánk. Povedal, že zásluhou súčasnej vlády sa podarilo ozdraviť problémové veľké slovenské banky. Vláda na tento účel vyčlenila 10 – 12 % HDP, čo sa prejavilo vo vyššej kapitálovej primeranosti bankového sektora. Spolkový minister H. Eichel ocenil výsledky, ktoré dosahuje v poslednom období vláda v spolupráci s NBS. Povedal, že Nemecko chce prispieť k tomu, aby sa Slovensko stalo členom EÚ a EMÚ zároveň s ostatnými krajinami strednej a východnej Európy. Pripomenul však, že prijímať do európskych štruktúr sa bude výlučne až po splnení stanovených kritérií.

PhDr. Ivan Paška, foto: P. Kochan

Deväť rokov na špici

Podľa oficiálnych hodnotení Slovenskej asociácie poisťovní si v roku 1999 KOOPERATÍVA poisťovňa, a. s., opäť udržala svoje druhé miesto na slovenskom poistnom trhu tak v predpísanom poistnom, ako aj v obchodnej produkcii. Súčasne si stabilne udržuje prvé miesto medzi súkromnými poisťovňami. Nárast celkového objemu predpísaného poistného o 21 % dosiahla napriek značne nižšiemu rastu poistného trhu. Jej aktivity sa v uplynulom roku orientovali na rozšírenie ponuky poistných produktov najmä v oblasti životného poistenia. KOOPERATÍVA sa zamerala aj na ďalší rozvoj siete obchodných zastúpení. S cieľom maximálne sa priblížiť ku klientom otvorila obchodné zastúpenia vo všetkých slovenských obciach nad 3000 obyvateľov. K 1. marcu 2000 sa tento proces zavŕšil a dnes má KOOPERATÍVA na Slovensku 380 predajných miest. Majoritným akcionárom KOOPERATÍVY je jedna z najvýznamnejších poisťovní v Rakúsku Wiener Städtische Allgemeine Versicherung, AG, ktorej podiel v súčasnosti predstavuje 86,45 %.

–pol–

Ukazovateľ	Merná jednotka	1997	1998	1999	2000			Unit	Indicator
					4.	5.	6.		
REÁLNA EKONOMIKA									**REAL ECONOMY**
Hrubý domáci produkt [1) 2)]	mld. Sk	615,9*	641,1*	653,3*				Sk billion	Gross domestic product [1) 2)]
Medziročná zmena HDP [3)]	%	6,2*	4,1*	1,9*				%	Year-on-year change of GDP [3)]
Miera nezamestnanosti [4)]	%	12,5	15,6	19,2	18,8	18,6	19,1	%	Unemployment rate [4)]
Spotrebiteľské ceny [3)]	%	6,4	5,6	14,2	15,9	16,0	15,4	%	Consumer prices [3)]
OBCHODNÁ BILANCIA [2)]									**TRADE BALANCE [2)]**
Vývoz (fob)	mil. Sk	324 017	377 807	422 344	163 078	207 983	258 400	Sk milion	Export (fob)
Dovoz (fob)	mil. Sk	393 973	460 736	468 031	169 122	217 482	268 518	Sk milion	Import (fob)
Saldo	mil. Sk	-69 956	-82 929	-45 687	-6 044	-9 499	-10 118	Sk milion	Balance
PLATOBNÁ BILANCIA [2)]									**BALANCE OF PAYMENTS [2)]**
Bežný účet	mil. Sk	-65 630,0	-74 844,0	-44 849,0	-277,0	-4 844,0		Sk milion	Current account
Kapitálový a finančný účet	mil. Sk	58 832,0	67 538,3	75 740,7	30 382,3	31 412,5		Sk milion	Capital and financial account
Celková bilancia	mil. Sk	1 776,2	-19 543,2	30 137,3	43 308,7	36 137,3		Sk milion	Overall balance
DEVÍZOVÉ REZERVY [4)]									**FOREIGN EXCHANGE RESERVES [4)]**
Celkové devízové rezervy	mil. USD	6 488,5	5 957,8	4 372,0	4 966,4	5 079,8	5 033,4	USD milion	Total foreign exchange reserves
Devízové rezervy NBS	mil. USD	3 284,9	2 923,3	3 425,2	4 176,9	4 084,5	4 069,5	USD milion	Official reserves of NBS
ZAHRANIČNÁ ZADLŽENOSŤ [4) 8)]									**FOREIGN DEBT [4) 8)]**
Celková hrubá zahraničná zadlženosť	mld. USD	9,9	11,9	10,5	10,8	10,9		USD billion	Total gross foreign debt
Zahraničná zadlženosť na obyvateľa SR	USD	1 867	2 209	1 944	2 015	2 045		USD	Gross foreign debt per capita
MENOVÉ UKAZOVATELE									**MONETARY INDICATORS**
Devízový kurz [5) 7)]	Sk/USD	33,616	35,242	41,417	43,741	47,095	44,735	Sk/USD	Exchange rate [5) 7)]
Peňažná zásoba [M2] [4) 9)]	mld. Sk	448,4	459,1	508,9	525,2	526,2	527,8	Sk billion	Money supply [M2] [4) 9)]
Medziročná zmena M2 [3) 9)]	%	8,8	2,5	10,9	12,8	12,5	12,3	%	Year-on-year change of M2 [3) 9)]
Úvery podnikom a obyvateľstvu [4) 9)]	mld. Sk	366,2	382,5	397,6	401,3	395,7	401,3	Sk billion	Credit to enterprises and households [4) 9)]
ŠTÁTNY ROZPOČET [2) 4)]									**STATE BUDGET [2) 4)]**
Príjmy	mld. Sk	180,8	177,8	216,7	72,4	86,2	105,3	Sk billion	Revenue
Výdavky	mld. Sk	217,8	197,0	231,4	70,8	88,4	106,1	Sk billion	Expenditure
Saldo	mld. Sk	-37,0	-19,2	-14,7	1,6	-2,2	-0,8	Sk billion	Balance
PRIMÁRNY TRH									**PRIMARY MARKET**
Priemerná úroková miera									Average interest rate
– jednoročné vklady	%	10,33	11,17	12,31	10,78	10,52	10,40	%	– 12 -month deposits
– krátkodobé úvery	%	17,31	20,61	19,22	15,75	15,58	13,27	%	– short-term loans
– krátkodobé čerpané úvery	%	18,88	19,72	19,48	13,92	11,49	10,91	%	– short-term new loans
PEŇAŽNÝ TRH									**MONEY MARKET**
Úrokové sadzby stanovované Bankovou radou NBS									Interest rates set by the Bank Board of NBS
platnosť od					24.3.2000	25.4.2000	26.5.2000		effective from
1-dňové operácie – sterilizačné	%				7,5	7,5	7,0	%	overnight operations – sterilisation
– refinančné	%				10,5	10,5	10,0	%	– refinancing
2-týždňová limitná sadzba NBS pre štandardný REPO tender							8,5	%	2-week limited REPO rate of the standard tender of the NBS
Priemerná úroková miera z medzibank. vkladov (BRIBOR)**									Average interbank deposit interest rate (BRIBOR)**
– overnight	%	24,18	14,41	11,47	8,63	8,36	8,02	%	– overnight
– 7-dňová	%	23,93	15,88	13,24	8,79	8,81	8,32	%	– 7-day
– 14-dňová	%	23,60	16,54	13,56	8,80	8,84	8,35	%	– 14-day
– 1-mesačná	%	23,50	18,39	14,51	8,63	8,84	8,36	%	– 1-month
– 2-mesačná [6)]	%	23,31	19,82	15,16	8,56	8,81	8,37	%	– 2-month [6)]
– 3-mesačná	%	23,18	20,82	15,66	8,53	8,80	8,38	%	– 3-month
– 6-mesačná	%	22,74	22,14	16,23	8,45	8,78	8,37	%	– 6-month
– 9-mesačná	%						8,33	%	– 9-month
– 12-mesačná	%						8,42	%	– 12-month

1) stále ceny, priemer roka 1995
2) kumulatívne od začiatku roka
3) zmena oproti rovnakému obdobiu predchádzajúceho roka
4) stav ku koncu obdobia
5) kurz deviza stred, priemer za obdobie
6) rok 1995 priemer za obdobie júl-december
7) od 1. 10 1998 zrušenie fixného kurzového režimu a zavedenie floatingu
8) od 1. 1 1999 zmena metodiky
9) vo fixnom východiskovom kurze k 1. 1. 1993
* predbežné údaje
** od 29. 5. do 15. 10. 1997 „Monitoring úrokových sadzieb na trhu medzibankových depozít v SR"

1) Constant prices, average for 1995
2) Cumulative figures since the beginning of the year
3) Change compared with the same period of previous year
4) As the end of period
5) Midpoint rate, average of period
6) Year 1995 average of period July-December
7) The fixed foreign exchange regime repleaced by floating, since 1. 10. 1998
8) Change of the methodology since 1. 1 1999
9) At fixed initial exchange rate as of 1. 1 1993
* Preliminary data
** From 29. 5. to 15. 10. 1997 'Monitoring of interest rates on Slovakia's interbank deposit market'

ADRESÁR BÁNK A POBOČIEK ZAHRANIČNÝCH BÁNK V SR K 1. 8. 2000

DIRECTORY OF BANKS AND BRANCH OFFICES OF FOREIGN BANKS IN THE SR AT 1 AUGUST 2000

Por. čís. No.	Názov Name of bank	Adresa Address	Vedúci predstaviteľ banky Chief Executive	Funkcia Position	Telefón Telephone	Fax Fax
	Centrálna banka / Central Bank					
	Národná banka Slovenska	Štúrova 2 813 25 Bratislava	Ing. Marián Jusko,CSc.	guvernér NBS Governor	07/529 64 152	07/541 31 167
	Komerčné banky / Commercial Banks					
1.	Bank Austria Creditanstalt Slovakia, a. s.	Mostová 6 811 02 Bratislava	Mag. Regina Ovesny-Straka	predsedkyňa predstavenstva Chairman of the Board	07/596 91 111	07/596 99 406
2.	Banka Slovakia, a. s.	J. Kráľa 1 974 01 Banská Bystrica	Doc. Ing. Alena Longauerová, CSc.	prezidentka President	088/431 7305	088/413 22 22
3.	CITIBANK (SLOVAKIA), a. s.	Viedenská cesta 5 851 01 Bratislava	Arif Usmani	generálny riaditeľ General Director	07/682 78 224	07/682 78 211
4.	Credit Lyonnais Bank Slovakia, a. s.	Klemensova 2/A 811 09 Bratislava	Jean-Michel Giovannetti	generálny riaditeľ General Director	07/592 62 111	07/592 62 248
5.	Devín banka, a. s.	Františkánske nám. 8 811 01 Bratislava	Ing. Ľubomír Kanis	generálny riaditeľ General Director	07/544 33 479	07/544 32 311
6.	Dopravná banka, a. s. *od 1. 7. 2000 v nútenej správe*	Ul. Čsl. armády 24 974 00 Banská Bystrica	Ing. Ivan Gondáš	správca Conservator	088/431 5200	088/414 19 38
7.	HypoVereinsbank Slovakia, a. s.	Lazaretská 24 811 08 Bratislava	Dr. Martin Pytlík	predseda predstavenstva Chairman of the Board	07/593 58 210	07/593 58 604
8.	Investičná a rozvojová banka, a. s.	Štúrova 5 813 54 Bratislava	Ing. Adam Celušák, CSc.	prezident President	07/529 62 085	07/529 63 484
9.	Istrobanka, a. s.	Laurínská 1 811 01 Bratislava	Ing. Miroslav Paulen	generálny riaditeľ General Director	07/593 97 111	07/544 31 744
10.	Komerční banka Bratislava, a. s.	Medená 6 811 02 Bratislava	Ing. Ivan Duda	generálny riaditeľ General Director	07/529 32 153	07/529 61 959
11.	Konsolidačná banka Bratislava, š. p. ú.	Cintorínska 21 814 99 Bratislava	Ing. Augustín Grman, PhD.	generálny riaditeľ General Director	07/529 21 387	07/529 21 353
12.	Ľudová banka, a. s.	Vysoká 9 810 00 Bratislava	Ing. Jozef Kollár, PhD.	predseda predstavenstva Chairman of the Board	07/596 51 111	07/544 12 444

Por. čís. No.	Názov Name of bank	Adresa Address	Vedúci predstaviteľ banky Chief Executive	Funkcia Position	Telefón Telephone	Fax Fax
13.	Poľnobanka, a. s.	Vajnorská 21 832 65 Bratislava	Ing. František Palič	generálny riaditeľ General Director	07/443 73 964	07/443 73 975
14.	Poštová banka, a. s.	Gorkého 3 814 99 Bratislava	Ing. Jozef Švenk	prezident President	07/596 03 333	07/596 03 344
15.	Prvá komunálna banka, a. s.	Hodžova 11 010 11 Žilina	Ing. Jozef Mihalik, PhD.	prezident President	089/5624 093	089/5624 129
16.	Prvá stavebná sporiteľňa, a. s.	Bajkalská 30 829 48 Bratislava	JUDr. Ján Roland Burger	predseda predstavenstva Chairman of the Board	07/582 31 111	07/434 22 919
17.	Slovenská sporiteľňa, a. s.	Suché Mýto 4 816 07 Bratislava	RNDr. Dušan Jurčák	prezident President	07/595 74 501	07/595 74 009
18.	Slovenská záručná a rozvojová banka, š. p. ú.	Štefánikova 27 814 99 Bratislava	Ing. Ľudovít Vitárius, CSc.	generálny riaditeľ General Director	07/572 92 111	07/524 99 910
19.	Stavebná sporiteľňa VÚB - Wüstenrot, a. s.	Grösslingova 77 820 06 Bratislava	Ing. Joachim Kučera	riaditeľ Director	07/592 75 350	07/529 20 912
20.	Tatra banka, a. s.	Vajanského nábr. 5 810 06 Bratislava	Dkfm. Rainer Franz	predseda predstavenstva a generálny riaditeľ Chairman of the Board and General Director	07/596 71 111	07/529 24 760
21.	Všeobecná úverová banka, a. s.	Mlynské nivy 1 829 90 Bratislava	Ing. Ladislav Vaškovič, CSc.	prezident President	07/505 51 111	07/555 66 650
	Pobočky zahraničných bánk / Branch Offices of Foreign Banks					
1.	Československá obchodní banka, a. s. Zahraničná pobočka v SR	Michalská 18 815 63 Bratislava	Ing. Ladislav Unčovský	riaditeľ pobočky Director of Branch Office	07/593 4 5 000 07/593 45 111	07/544 30 530
2.	ING Bank N.V. Amsterdam pobočka Bratislava	Kolárska 6 P.O.BOX 123 811 06 Bratislava	Jan Hillered	riaditeľ pobočky Director of Branch Office	07/593 46 111	07/529 31 221

ZASTÚPENIA ZAHRANIČNÝCH BÁNK V SR K 1. 8. 2000

REPRESENTATIVE OFFICES OF FOREIGN BANKS IN THE SR AT 1 AUGUST 2000

Krajina Country	Názov a adresa Name and address	Dátum registrácie Date of registration	Telefón Telephone	Fax Fax	Vedúci zastúpenia Managing Director
Česká republika Czech Republic	Česká spořitelna, a.s., Praha zastúpenie / Representative Office Bratislava Prievozská 12 (Business Center) 821 09 Bratislava	13. 4. 1995	07/534 18 427	07/534 18 435	JUDr. Vladimír Hirjak
	Investiční a poštovní banka, a.s., Praha zastúpenie / Representative Office Bratislava, Miletičova 1 821 08 Bratislava	1. 11. 1995	00420/604 290 105		Ing. Jaroslav Lenoch
	J & T Banka, a. s., Praha zastúpenie / Representative Office Bratislava Lamačská cesta 3 814 04 Bratislava	26. 4. 2000	07/594 18 120	07/594 18 115	Ing. Jozef Tkáč
	Živnostenská banka, a.s., Praha zastúpenie / Representative Office Bratislava Ventúrska 12 811 01 Bratislava	3. 5. 1996	07/544 18 470	07/544 19 385	Ing. Michal Lörincz
Francúzsko France	Banque Paribas zastúpenie / Representative Office Bratislava Námestie SNP 15 810 00 Bratislava	11. 3. 1992	07/529 64 973	07/529 64 973	Ing. Dušan Hanuliak
	Societe Generale zastúpenie / Representative Office Bratislava Štefánikova 22 P. O. BOX 278 810 00 Bratislava	6. 4. 1994	07/524 91 889	07/524 99 806	Ing. Viera Švecová
Maďarsko Hungary	Magyar Külkereskedelmi Bank RT Budapest zastúpenie / Representative Office Bratislava Grösslingová 35, 3. posch., 811 09 Bratislava	13. 11. 1994	07/529 61 875	07/529 21 125	Tamás Heffner
Nemecko Germany	Commerzbank AG, zastúpenie / Representative Office Bratislava, Pribinova 25, 810 11 Bratislava	10. 5. 1995	07/506 34 522	07/506 34 518	Guy De Roeck

Krajina Country	Názov a adresa Name and address	Dátum registrácie Date of registration	Telefón Telephone	Fax Fax	Vedúci zastúpenia Managing Director
	Dresdner Bank AG, zastúpenie / Representative Office Bratislava Hlavné nám. 4 811 01 Bratislava	15. 6. 1995	07/544 34 094	07/544 30 940	Ing. Peter Werner
Poľsko Poland	Bank Przemysłowo–Handlowy SA, zastúpenie / Representative Office Bratislava Dostojevského rad 28 811 09 Bratislava	30. 12. 1998	07/596 33 129	07/596 32 145	Waldemar Olewski
Veľká Británia Great Britain	Európska banka pre obnovu a rozvoj European Bank for Reconstruction and Development zastúpenie / Representative Office Bratislava Grösslingová 4 814 18 Bratislava	18. 5. 1994	07/529 67 835	07/529 21 459	Alexander Auboeck

ASOCIÁCIE V PEŇAŽNOM SEKTORE SR K 1. 7. 2000

ASSOCIATIONS IN THE FINANCIAL SECTOR OF THE SR AT 1 JULY 2000

Názov organizácie Name of organization	Začiatok činnosti Commenced operation	Telefón Telephone	Fax Fax	Predstaviteľ organizácie Chief Executive	Prevažujúca činnosť Line of activity
Asociácia bánk (Association of Banks) Tallerova 1 P. O. BOX 296 814 99 Bratislava	1. 4. 1993	07/529 31 287	07/529 31 286	RNDr. Dušan Jurčák prezident President Ing. Miroslav Marenčík generálny tajomník General Secretary	Riešenie odborných problémov bankovej sféry, zastupovanie záujmov členov vo vzťahu k orgánom štátnej správy, reprezentovanie záujmov svojich členov doma a v zahraničí (Dealing with problems facing the banking sector; representing the interests of banks vis-à-vis the bodies of state administration; representing the interests of banks in the SR and abroad.)
Asociácia kolektívneho investovania (Association of the Collective Investments) Páričková 18 821 08 Bratislava	3. 6. 1993	07/653 16 402	07/653 16 402	Ing. Rudolf Lachkovič prezident President	Zastupovanie záujmov členov asociácie voči iným subjektom, poradenská, informačná a vzdelávacia činnosť (Representing the interests of investment managers and funds, training, consulting, and information services.)

Názov organizácie Name of organization	Začiatok činnosti Commenced operation	Telefón Telephone	Fax Fax	Predstaviteľ organizácie Chief Executive	Prevažujúca činnosť Line of activity
Asociácia obchodníkov s cennými papiermi (Association of Securities Dealers) Radlinského 13 811 07 Bratislava	26. 7. 1994	07/529 68 268	07/529 68 268	Ing. Igor Hornák, CSc. predseda Chairman	Združovanie obchodníkov s cennými papiermi, zastupovanie ich záujmov (Representing the interests of securities dealers.)
Slovenská asociácia poisťovní (Slovak Insurance Association) Drieňová 34 820 09 Bratislava P.O.BOX 51 Bratislava 29	1. 1. 1994	07/434 29 985	07/434 29 984	Ing. Vladimír Rančík generálny tajomník General Secretary	Zastupovanie, ochraňovanie a presadzovanie spoločných záujmov poisťovní vo vzťahu k orgánom štátnej správy a ďalším právnym subjektom (Representing, safeguarding, and advocating the interests of insurance companies vis-à-vis the bodies of state administration and other legal entities.)
Združenie pre bankové karty (Association for Credit Cards) Pribinova 25 P. O. BOX 112 810 11 Bratislava 111	1. 1. 1993	07/506 33 747	07/506 33 706	Ing.Eva Kollárová predsedníčka Chairman	Podpora rozvoja platobných kariet v SR (Support of development of credit cards.)
Fond ochrany vkladov (Fund of Deposits Protection) Kapitulská 12 812 47 Bratislava	10. 10. 1996	07/544 35 444	07/544 34 335	Ing. Milan Horváth predseda Chairman	Sústreďovanie a spravovanie peňažných príspevkov bánk a pobočiek zahraničných bánk do fondu a vyplácanie náhrad za nedostupné vklady fyzických osôb v bankách a pobočkách zahraničných bánk v súlade so zákonom (Accumulation and administration of monetary contributions from banks and from branch offices of foreign banks into the Fund and paying out compensations for unaccessible deposits of physical entities in banks and in foreign banks branch offices in accordance with law)

ÚČELOVÉ ORGANIZÁCIE V BANKOVOM SEKTORE SR K 1. 7. 2000

SPECIALIZED ORGANIZATIONS IN THE BANKING SECTOR OF THE SR AT 1 JULY 2000

Názov organizácie Name of organization	Začiatok činnosti Commenced operation	Telefón Telephone	Fax Fax	Predstaviteľ organizácie Chief Executive	Prevažujúca činnosť Line of activity
Autorizačné centrum Slovenska, a. s. (ACS, a. s.) (Authorization Centre of Slovakia) Röntgenova 1 851 01 Bratislava	1. 6. 1994	07/624 12 841	07/624 12 840	Ing. Dušan Jakubéci predseda predstavenstva a generálny riaditeľ Chairman of the Board and General Director	Elektronická a hlasová autorizácia platobných kariet v domácom a medzinárodnom režime, vydávanie, personalizácia, riadenie a správa domácich a medzinárodných platobných kariet (Electronic and voice-based authorization of credit cards in domestic and international mode, issuance, personalization, management and administration of domestic and international credit cards.)
Bankové zúčtovacie centrum Slovenska, a.s. (Slovak National Clearing Center) Zrínskeho 13 814 85 Bratislava	27. 8. 1992	07/593 52 104	07/544 11 465	RNDr. Rudolf Požgay, CSc. generálny riaditeľ a predseda predstavenstva Chairman of the Board and General Director	Platobný styp medzi bankami na Slovensku, tvorba a prevádzkovanie informačných systémov pre banky (Interbank payments and settlements in the SR; development and servicing of information systems for banks.)
Centrum kupónovej privatizácie SR (Voucher Privatization Centre of the SR) P.O.BOX 87 Miletičova 1 810 05 Bratislava 15	15. 12. 1992	07/555 74 641	07/555 67 853	JUDr. Jozef Mojžišek riaditeľ Director	Predaj štátnych akciových spoločností za investičné kupóny (The sale of state-owned joint stock companies for investment vouchers.)
MMB Bratislava, s. r. o. Miletičova 1 821 08 Bratislava	1. 1. 1997	07/555 66 050	07/555 66 060	Mgr. Dalibor Černička Managing director	Sprostredkovanie obchodov na peňažnom trhu (Mediating transactions on the interbank money market.)
Stredisko cenných papierov SR, a. s. (Securities Centre) Ul. 29. augusta 1/A 814 80 Bratislava	1. 1. 1993	07/593 95 104	07/529 68 751	Ing. Emília Palková generálna riaditeľka General Director	Evidencia zaknihovaných a imobilizovaných cenných papierov, zmien ich majiteľov (Registration of book-entry and immobilized securities, changes in ownership.)
Slovenská konsolidačná, a. s. (Slovak Consolidation) P. O. BOX 30 Záhradnícka 27 811 07 Bratislava 212	10. 11. 1999	07/485 68 642	07/432 96 301	Doc. Ing. Milan Šikula, DrSc. generálny riaditeľ General Director	Kúpa a predaj pohľadávok – factoring, forfaiting (Purchase and sale receivables factoring, forfaiting.)

BURZY S CENNÝMI PAPIERMI V SR K 1. 7. 2000

STOCK EXCHANGES IN THE SR AT 1 JULY 2000

Názov burzy Name of Stock Exchange	Začiatok činnosti Commenced operation	Telefón Telephone	Fax Fax	Predstaviteľ burzy Chief Executive
Burza cenných papierov, a. s. (Bratislava Stock Exchange) Vysoká 17, 811 06 Bratislava (P.O.BOX 15, 814 99 Bratislava)	15. 3. 1991	07/492 36 102	07/492 36 103	Ing. Michal Krajčovič, CSc. predseda burzovej komory Chairman of the Exchange Chamber Ing. Juraj Lazový generálny tajomník General Secretary
RM Systém Slovakia, a. s. Zámocké schody 2/A 811 01 Bratislava	8. 3. 1993	07/593 29 213	07/593 29 218	Ing. Pavol Ochotnický, CSc. predseda predstavenstva Chairman of the Board

VÝBER OSTATNÝCH SPOLOČNOSTÍ S MAJETKOVOU ÚČASŤOU KOMERČNÝCH BÁNK V SR K 1. 7. 2000

OTHER SELECTED FINANCIAL INSTITUTIONS WITH COMMERCIAL BANKS' CAPITAL PARCTICIPATION IN THE SR AT 1 JULY 2000

Názov organizácie Name of organization	Začiatok činnosti Commenced operation	Telefón Telephone	Fax Fax	Predstaviteľ organizácie Chief Executive	Prevažujúca činnosť Line of activity
BPT Invest, a. s. Štefánikova 5 811 06 Bratislava	30. 5. 1996	07/524 44 382	07/524 44 382	Ing. Rastislav Kasanický generálny riaditeľ a predseda predstavenstva General Director and Chairman of the Board	Ekonomické a organizačné poradenstvo, finančný leasing, factoring a forfaiting (Business and organizational consulting, financial leasing, factoring and forfaiting.)
Carpatia Consulta – Hypotéka, a.s. Partizánska cesta 94 974 01 Banská Bystrica	13. 9. 1995	088/414 29 21	088/414 29 23	Ing. Jozef Hegeduš riaditeľ/Director	Ekonomické a organizačné poradenstvo, prenájom a leasing (Business and organizational consulting, renting and leasing.)
CREDITA SLOVAKIA, s. r. o. Bajkalská 41 821 09 Bratislava	10. 4. 1996	07/534 17 269	07/534 17 283	Ing. Vladimír Jarúnek konateľ Executive	Ekonomické poradenstvo (Business consulting.)

Názov organizácie Name of organization	Začiatok činnosti Commenced operation	Telefón Telephone	Fax Fax	Predstaviteľ organizácie Chief Executive	Prevažujúca činnosť Line of activity
IRB CREDIT, a.s. Tallerova 10 811 02 Bratislava	26. 6. 1992	07/597 94 202	07/592 63 493	Ing. Ján Hirner generálny riaditeľ General Director	Leasing a finančný leasing (Leasing and financial leasing.)
ISTROHOLDING, a. s. Pražská 1, 811 04 Bratislava pošt. kontakt: Čajakova 28, 831 01 Bratislava	29. 3. 1993	07/444 52 127	07/444 52 125	Ing. Bartošovičová predseda predstavenstva Chairman of the Board	Ekonomické poradenstvo a sprostredkovanie obchodu (Business consulting and intermediary trade.)
Komunálna finančná spoločnosť, a. s., KOFIS, a. s. Jána Milca 6 010 01 Žilina	5. 2. 1996	089/5640 158	089/5626 631	Ing. Peter Kňaze generálny riaditeľ General Director	Finančný prenájom investičného majetku (Finance leasing of the investment property.)
PB Leasing, a. s. Pri Jazdiarni 1 040 01 Košice	6. 3. 1998	095/622 65 59	095/622 65 59	JUDr. Juraj Šimko riaditeľ/Director	Finančný leasing (Finance leasing.)
PB Leasing, s. r. o. Pri Jazdiarni 1 040 01 Košice	1. 10. 1992	095/622 65 59	095/622 65 59	JUDr. Juraj Šimko riaditeľ/Director	Finančný leasing (Finance leasing.)
Slovenská hypotekárna, a. s., o. c. p. Mlynské Nivy 1 829 90 Bratislava	22. 12. 1995	07/505 52 731	07/505 67 817	Ing. Mgr. Luboš Ševčík, CSc. predseda predstavenstva Chairman of the Board	Ekonomické a organizačné poradenstvo (Business and organizational consulting.)
SPOROFIN, a. s. Kukučínova 22 831 03 Bratislava	30. 6. 1995	07/444 52 690	07/444 52 694	Ing. Martin Vittek generálny riaditeľ General Director	Leasing, realitná činnosť, faktoring a forfaiting (Leasing, real estate business, factoring and forfaiting.)
TATRA LEASING, s. r. o. Mostová 8 811 02 Bratislava prevádzka Pribinova 25 811 02 Bratislava	1. 3. 1993	07/596 71 550	07/506 34 458	Ing. Igor Horváth konateľ/Executive	Finančný leasing dopravnej techniky, strojov a strojárenskej technológie (Finance leasing of transport technique, machines and technology.)
VÚB Factoring, a. s. Krížna 54 821 08 Bratislava	24. 3. 1993	07/502 23 111	07/554 21 571	Ing. Martin Krampl generálny riaditeľ General Director	Vykonávanie faktoringových a forfaitingových obchodov (Factoring and forfaiting transactions.)

SHOULD TEMPORARILY AVAILABLE TREASURY FUNDS BE APPRECIATED IN THE FINANCIAL MARKETS?

Ing. Lucia Konstanjevcová, National Bank of Slovakia

Any government with a deficit in the state budget for the current year and accumulated debt from previous years must finance the deficit in one way or another. The most common method for bridging such a gap is issuing government securities. Sometimes funds raised in this way are greatly in excess of the government debt. It is useful for the government to take action to use the funds that at that time are in excess of its demands. In simplistic terms, the process whereby government strives to minimise the cost of financing government debt and maximise gains by investing temporarily available surplus funds is called cash management.

The Slovak Republic, like other countries, uses a government control account maintained by the central bank to record differences between the level of government debt and sources for financing it. This paper presents an example of how the cash in this account is managed in Great Britain.

An Example of Cash Management in Great Britain

From 1 April 1998, functions related to managing government debt were assumed by the Debt Management Office (hereinafter the „DMO"), which, apart from other things, started to develop the outlines for a new cash management system. In the field of cash management, the DMO aims to effectively fine-tune the daily cash flow of the central government account maintained by the Bank of England. The DMO, together with the Her Majesty's Treasury, predict the future movements of this central government account.

When pursuing its goals, the DMO avoids operations which might conflict with operations conducted by the central bank on the open market. The basic features of DMO operations in relation to open market operations can be classified as follows:

The DMO:

- conducts its operations regardless of the decisions taken by the Monetary Policy Committee regarding interest rates and associated issues;
- on the other hand, it avoids taking speculative positions that would counteract such rates;
- may interchangeably take the position of debtor and creditor on the same day if so required by the pursued goals;
- may transact business at both ends of the yield curve, whereas it is not these interest rates but the rates set by the central bank that are decisive for monetary policy purposes;
- does not supersede the normal market mechanism of the money market by its operations;
- does not conduct its operations at the same time as the central bank is making interventions through open market operations;
- avoids maturity for REPO operations executed in the open market, i.e. that of 14 days.

The DMO conducts the following basic types of operations with respect to cash management:

1. auctions of Treasury bills (hereinafter the „T-bills");
2. special (fine-tuning) auctions, so-called ad hoc tenders;
3. REPO operations in securities;
4. operations not backed by securities.

1. The DMO plans to hold auctions for T-bills during periods of growing state budget (hereinafter the „SB") expenditure. The schedule for such auctions is publicised on a quarterly basis at the end of the previous calendar quarter. As a rule, auctions are held on a weekly basis, always on the last trading day of the week in question. Settlement always takes place on the first trading day of the following week, i.e. within a T + 1 deadline. The specific terms of the issue (issue amount, maturity date, etcetera) are published one week in advance.

The DMO issues T-bills with a minimum maturity of 28 days and maximum maturity of 364 days through these auctions. In order to raise liquidity, the DMO may reopen existing issues within certain standard intervals (either one or three months). In addition to primary dealers, a wide range of other investors may take part in such auctions.

2. When publishing the terms for the T-bill issue, the DMO always announces whether or not they plan to hold any special (fine-tuning) auctions, i.e. ad hoc tenders the following week. Such auctions are more flexible and manageable than ordinary ones. The DMO uses them for fine-tuning cash flow, which cannot be done by using the operations mentioned under clause 1. Contrary to ordinary auctions, these auctions can be held on a daily basis. Ad hoc tenders are used to sell T-bills with maturities of less than 28 days and to conclude REPO or sterilisation REPO operations. The DMO publishes the list of securities that can be used to execute REPO operations during the course of the ad hoc tenders (in principle,

securities with maturities of less than 6 months). The DMO gives notice of whether on the given trading day an ad hoc tender will take place and the specific terms thereof on the morning it is to be held. A maximum of two ad hoc tenders may be held on one day. Contrary to ordinary auctions, such tenders are settled on the day they are held (T + 0) and only primary dealers are allowed to participate.

Besides these operations, the DMO may conclude individual trades with primary dealers each day, depending on the demands and limits imposed on each primary dealer. The DMO regularly publishes the scope and types of instruments it uses to transact business on its Internet page, updating it from time to time. Such trades are always settled within the term T + 0. The DMO executes the following two types of individual operations:

3. REPO and sterilisation REPO operations with securities – if the DMO is in a purchasing position, limits are set for individual primary dealers. Before confirming the REPO operation in question, the DMO must check whether the primary dealer in question has not yet overdrawn his limit on operations that can be executed with the DMO. There are no such limitations in cases where the DMO is in a selling position.

4. To a limited extent, the DMO may also execute operations not backed by securities.

Regulating the Liquidity of the Government Control Account in the Slovak Republic

Current Status

In Slovakia, public finances and consequently government debt are managed by the Ministry of Finance of the Slovak Republic (hereinafter the „MF SR"). The National Bank of Slovakia (hereinafter the „NBS") acts as its agent.

The MF SR provides finances to cover any time mismatches between budgeted revenue and expenditure over the course of the current year, the state budget deficit from previous years as well as capital expenditure specified in state budget legislation. It raises funds using the usual methods, i.e. by issuing government securities (hereinafter „GSs"), primarily in the domestic money and capital markets as well as foreign markets. All these sources are accumulated in one account - the credit operations account, which makes it possible to finance individual items of government debt from several resources. The difference between the balance of funds available on the credit operations account and state budget administration account for the current year constitutes the control memorandum account, which must always have a credit balance.

In 1998, the aforementioned account maintained at the NBS bore no interest, as a result of which the MF SR incurred greater costs. The MF SR showed too much caution when accepting auction bids for GSs. It frequently rejected all bids made by investors out of fear of accumulating surplus funds that it did not require at that particular moment. This adversely affected the regularity with which GSs were issued. Issues were mainly made in periods with the highest concentration of GS principal payments. In the majority of cases, such action caused an uncontrolled growth in interest rates, including increased costs for the MF SR, which is precisely the opposite of the original intentions.

In 1999, the negative impact of holding „treasury funds" on accounts bearing no interest was slightly alleviated by the introduction of interest for temporarily surplus government resources, i.e. the amount maintained on the government control memorandum account. Starting from January 2000, the method for setting the interest was re-evaluated, and a method for calculating the interest approximating to market developments in interest rates was introduced.

As is evident from the figure, the utilisation of short-term surpluses will be more than necessary this year.

10-day balances of the Control Memorandum Account of the SR in 2000

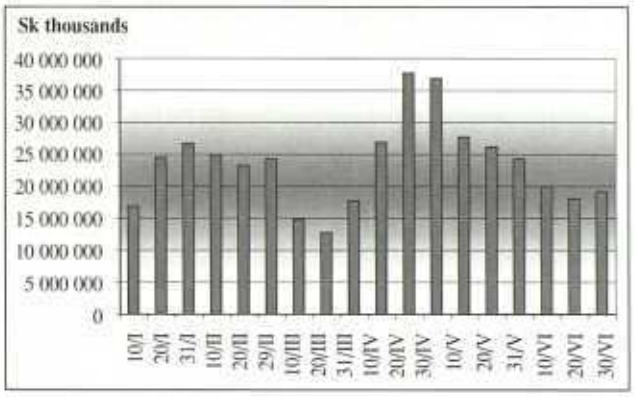

Note: The balance of government Control Memorandum Account is regularly published as part of the NBS 10-day return.

Other Options for Appreciating Temporarily Available Treasury Funds in the SR

General Parameters

A feature common to other options for appreciating surplus funds of the MF SR is their short-term placement on the domestic financial market. This will allow a reduction in the costs of financing government debt, create room for purposeful and ad hoc accumulation of resources in the event of favourable rates, and provide for possible intervention in the financial market. At the same time, it provides the market with some information on the development of state budget management.

This relies on the precondition that there are regular issues of GSs, thus giving the market an opportunity for regular investment. In periods when there is a liquidity shortage in the banking sector, this method is more effective than collecting interest on the NBS account. One of the reasons is that at the same time it partly substitutes open-market operations for refinancing purposes. The essential benefit for the MF SR, currently acting as government debt manager, is that it does not need to accept the possibility of exaggerated demands made by investors in auctions for GSs – even in periods when investors have low liquidity.

However, it is not expedient to invest treasury funds in the banking sector in periods when there is a liquidity surplus in

the banking sector. In such circumstances, the most appropriate solution is to collect interest from the government accounts administered by the NBS. If the central bank wanted to invest the surpluses during a period of surplus liquidity in the banking sector, the central bank would have to withdraw liquidity from the banking sector to a substantially greater extent compared with the normal situation, which is undoubtedly inefficient.

With respect to the fact that the NBS acts as the fiscal agent of the SR, mutual co-operation between these two entities in order to provide the most reasonable and effective method of managing treasury funds is more than needed. Let us define the main prerequisites and goals for appreciating temporarily available treasury funds in the domestic financial market.

Prerequisites:

- more precise SB cash flow predictions, i.e. the introduction of regular day-to-day co-operation between the MF SR and NBS;
- conclusion of a contract between the NBS and MF SR on the application of credit balances in the state budget accounts that should, in particular, contain:

a) MF SR's consent for the application of SB credit balances and the form of applying such surpluses;

b) a method for specifying which banking institutions can participate in trading in treasury funds;

c) setting economic parameters for trading in treasury funds, in particular interest rates, maturities, et cetera;

d) a method for daily monitoring the movements on the government control memorandum account;

- improving the current software and hardware equipment of both entities involved, including the introduction of an online connection between them;
- setting maximum thresholds for individual entities to be involved in trading – in order to prevent liquidity and consequently interest rate destabilisation in the money market

Main goals:

- to reduce the overall cost of government debt management;
- to introduce regular issues of GSs with appropriately structured maturities;
- to float issues of sufficient amounts, i.e. liquid enough issues in the market.

The partial substitution of the open-market operations used by the central bank to regulate the liquidity of the money market is a benefit rather than a goal.

Options for Using Surplus Treasury Funds on the Domestic Financial Market

1. Trading in Securities. Temporarily available SB funds could be used to make investments in GSs, and/or NBS bills. At the same time, this does not exclude the opposite case, i.e. where the MF SR is already selling issued securities from its portfolio via its agent to the money or capital market, thus raising funds in the event of their shortage. In such a case, the MF SR needs to own the securities. Such trading could take the form of direct trades or REPO operations.

2. Depositing Surplus Funds in Short-Term Time Deposits in Commercial Banks. This means investing the cash flow from surplus yields from GS issues in short-term products from commercial banks. In this way, the government is likely to obtain a supply of funds at market rates. Such an opportunity for investing temporarily surplus SB funds requires that the MF SR also opens accounts with commercial banks.

3. Placing Surplus Treasury Funds on the Interbank Market. The NBS, in its position as state agent, could make use of treasury funds in two different ways, namely by:

a) trading in treasury funds – in this case the NBS would be able to choose the greatest gain on surplus SB funds according to quotations from different banking institutions, with the MF SR setting e.g. the minimum interest rate, maximum thresholds for different banks, and the like;

b) placing treasury funds via auctions – this form would be based on the involvement of smaller number of participants selected according to their market position.

All these investment methods require daily forecasts of the movement of SB revenue and expenditure since for the purposes of securities trading, time deposits as well as trading on the interbank deposit market maturities need to be set beforehand. It seems that the best solution in the event of trading in securities and operations on the interbank market is to rather choose shorter maturities and revolve them. In the case of deposits, the best solution appears to be prolongation.

Appreciation of Temporarily Available Treasury Funds in Financial Markets

ADVANTAGES	DISADVANTAGES
• minimising the cost of government debt • introducing regular GS issues • issuing GSs with higher liquidity • possibility for revolving transactions or prolonging deposits • partial substitution of open-market operations • closer co-operation between the MF SR, NBS and investors	• in certain instances, intervention operations of the central bank may be contravened

It needs to be mentioned that the matters described above do not exhaustively cover the whole process of regulating financial flows through the government control account, i.e. the process of cash management in its entirety. The paper mainly deals with cases where there are credit balances on the account. However, the process of cash management also includes situations where the government debt manager or its fiscal agent are required to prevent situations occurring where the government would be short of funds on the said account.

This outline of issues and entities involved in appreciating temporarily available treasury funds is based on legislative standards applicable at the time of its preparation, i.e. the rule that government debt is managed by the MF SR, with the central bank acting as its fiscal agent. In this position, the NBS currently prepares and executes auctions for GSs. With such way of appreciating short-term credit balances on the central government account in place, the central bank's operation in the financial market on behalf of the MF SR seems to make sense.

INTERNAL AUDIT

PRINCIPLES OF AN INTERNAL CONTROL SYSTEM IN BANKS

Ing. Mária Pročková
National Bank of Slovakia

This article aims to outline the basic principles of functioning of the internal control system in banks, to characterize the position of an auditor in Slovak banks, and to compare the situation in Slovak banks with trends in developed economies.

Internal Control System

A set of effective mechanisms of an internal control system in banks is one of the fundamental conditions of their healthy functioning. In simple words, an internal control system can be defined as a set of mutually integrated instruments and measures in internal controls. Internal control is an inseparable element of corporate management, it includes methods and procedures that are applied within controlling of the way a bank is managed so as to achieve the goals set out by the bank's management. Effectiveness of the system of internal controls is not dependent on the number of control departments or the number of their employees, but on the position of internal control at all levels of management. Its introduction into practice means that control becomes an element of everyday work of all employees of the bank. Often the system of internal controls is identified with the supervision department of the bank or the internal audit department. However, these departments only represent one of the constituents of a well functioning system of internal controls.

In Slovakia, we come across the term „internal control system" in the Act on Banks, which in Article 9 establishes for banks the duty to specify in their statutes the system of internal controls, and in Article 23, in the sense of which a bank is obliged to submit to the National Bank of Slovakia a report on the results of the system of internal controls, adopted measures to correct shortcomings in the work of the bank found by internal controls, and an approved plan of control activities for a calendar year. No legal norm in relationship to banks defines the term „internal control system" and no legal norm specifies duties of banks in this respect. Perhaps this is one of the reasons why the level of internal control and its effectiveness in banks varies.

The Basle Committee for Bank Supervision issued framework principles of systems of internal controls in banking organizations. According to these principles, a system of effective mechanisms of internal controls is a decisive constituent of bank management and the basis of their safe and sound functioning. A consistent system of internal controls can help safeguard achieving the bank's goals as well as assist in adherence to laws, directives, internal guidelines, and procedures, thereby reduci ng risks of unexpected losses or damage to good reputation of a bank. The Basle Committee recommended to supervision organs all over the world to use principles set out within the system of internal controls for evaluation of the internal controls system.

The adopted principles can be divided to six elementary evaluation spheres that incorporate 13 principles:

- management supervision and control culture,
- finding and evaluating risks,
- control activities and division of duties,
- information and communication,
- activities of monitoring and correction of shortcomings,
- evaluation of internal control systems by supervision authorities.

Increased interest of the Basle Committee in the system of internal controls in banks is not accidental; analyses of losses of large banks in the world indicate that these could have been avoided had the banks implemented effective systems of internal controls. (Well-publicized is the example of the collapse of Barings Bank).

Banking supervision in Slovakia has not established principles for internal controls in banks, however, if is wants to maintain a healthy banking sector, it will have to at least outline a framework for this area. Evaluation of effectiveness of the internal controls system is the basis for every on-site inspection that banking supervision conducts in banks. With regard to insufficient legal backing and blurry terminology, it can only compare the existing situation in banks with principles of t he Basle Committee and point out the shortcomings in the internal controls system or its ineffectiveness. In particular the ineffective systems of internal controls, which banking supervision pointed out within its on-site supervision reports are sub-

jected to sharp criticism by banks, but eventually they were one of the main causes of problems and losses in large banks.

An example of France can be given for a comparison, where a separate directive has been issued of internal controls of credit institutions.

Introductory provisions of this directive outline internal controls primarily as:

- a system of control of internal operations and procedures
- organization of accounting and processing of information
- system of measuring risk and results
- system of control and management of risk
- documentation and information system.

According to this directive, a credit institution must introduce a set of mechanisms adapted to the character and volume of operations, its size, and risks of various character to which they are exposed. They must also introduce similar mechanisms on a consolidated basis. Credit institutions are obligated to organize their system of controls so as to ensure mechanisms that:

- ensure regular control with a set of instruments constantly functioning at the level of operating units that would guarantee regularity, safety, and validation of adopted measures and observing other tasks associated with control of risks of whatever character linked with performed operations,
- examine based on adapted periodicity the regularity and compliance of operations, observing procedures, and effectiveness of mechanisms, above all their suitability with regard to the character of the set of risks associated with the operations.

The structure of credit institutions and specifically mentioned mechanisms must be compiled in a way to ensure unambiguous independence between units charged with carrying out operations and units charged with their verification, as well as monitoring of tasks linked with monitoring of risks.

Every constituent of an internal control system is further specified in the directive, whereby the principle is emphasized of ensuring the functions of internal control on a consolidated basis. The directive is very extensive and it is not possible in this article to describe in detail all its parts. My intention is to demonstrate that also the area of internal controls can be defined and put into a legal framework, which can contribute to the elimination of a formal approach to controls and to strengthen its position in banks.

Internal Audit

Control and audit do not differ by their goals; however, internal control is not an audit and an audit does not replace internal control.

The main principles of internal control which it would be appropriate to introduce in all banks:

- a clear statement of control objectives,
- a guidebook of operational procedures,
- strict separation of duties,
- constant documentation of accounts,
- effective internal audit,
- efficient information and control system of management,
- qality personnel.

For comparison, we shall mention the objectives of an internal audit:

- protection of safety of operations, valuables, assets, and persons,
- increasing the effectiveness and quality of services,
- ensuring the protection and widening of reliable and rapidly available information,
- ensuring adherence to goals set put by management of the institution.

Integration of mechanisms of internal controls with procedures of processing operations meant delegating control to the level of operational departments. The objective of an audit is above all to ensure that the introduced mechanisms function properly, which means that audit has evolved from straightforward supervision to supervision over control.

The profession of an internal auditor is one of the newest professions; internal audit has systematically been implemented only from the 40's of this century. From its beginning, internal audit and the position of an internal auditor underwent several changes. Initially the main objective of internal audit was financial and bookkeeping supervision. Gradually its activity shifted towards auditing operations, whereby it related to all types of operations in order to ensure internal control and e ffective management, and this independently of the management staff.

Contemporary opinions about an internal audit perceive this domain as an independent, advisory organ of bank management, established with the objective of examining and evaluating activities of the bank. The activity of internal audit has shifted from reviewing of other controls in the bank to advising the management of the bank with the objective to assist in perfecting the used methods, systems, and procedures of the bank in order to achieve the highest possible effectiveness of operations o f the bank.

The position of internal auditors in the processes and in management of banks is specific; based on principles of the Basle Committee it is important for internal auditors to be subordinated directly to the most senior management level of the bank — the supervisory board or the bank's senior management. It is decisive for the internal audit department to be independent of the every-day functioning of the bank, to have access to all activities, including branch offices and subsidiaries. Intern al audit staff must have the possibility to provide information directly to the supervisory board or the bank's senior management,

and this information must not be in any way distorted by management levels to which this information pertains. Independence of internal audit staff can be enhanced by giving powers to decide about their salaries to the supervisory board, i.e. not the managers who are effected by the work of internal auditors.

In Slovakia, in the sense of Article 8 of the Act on Banks, overseers of the internal audit department can be appointed, dismissed, and their salary is decided by the statutory organ following approval or at the recommendation of the supervisory board. At the same time, the jurisdiction is enacted for the supervisory board to effectively influence through the internal control department the supervisory activities in a bank. It may be concluded from what had been stated above that foundations f or independence and impartiality of internal auditors have been laid. It depends on the approach of senior managers and members of supervisory boards how these provisions are applied in favor of effective operations of banks and the work of internal auditors.

Experience from banks in Slovakia shows that banks uphold applicable laws towards internal auditors, however, the position of internal auditors in individual banks greatly differs. The position of internal auditors in our circumstances cannot be identified with the function of effective advisors for the senior management of the bank, but their contribution to the effectiveness of banks is visible. Internal auditors must by their own professionalism and competence prove that they are capable of providing added value to the senior management of the bank, that they are offering to the management of the bank a specific product that differs from other participants in the management process.

Internal auditors should by timely and correct information contribute to management's proper decisions; if they cannot do so, they are co-responsible for the bank's failure. If internal auditors want to develop as an advisory organ for bank managers, they must meet demanding professional criteria, whereby they must constantly work on improving their qualification. A system of education should be introduced for internal auditors, which for example already exists in the Czech Republic. The Czech institute for internal auditors provides systematic education for internal auditors in the form of courses dedicated to individual problems in auditor work and also in the form of post-graduate study completed by a final examination and an awarded diploma of a CIA (Certified Internal Auditor). High professionalism of internal auditors may greatly contribute to their independence, which is closely linked with responsibility for results of a bank.

And finally, the question must be asked as to who oversees the internal auditors. A situation where internal auditors would not be overseen by anyone is unacceptable; they should be under the control of owners, external auditors, as well as regulatory authorities. Also here the requirement is justified of an institutional outline for their position, a constituent of which could be to formulate certain ethical principles. Formulating ethical principles could help resolve ethical and profession al requirements which auditors are confronted with and at the same time it would help employees understand better their role and position in a bank. The position of internal auditors in management processes of a bank is irreplaceable, their gradual development, strengthening of confidence and independence can contribute to improving the effectiveness of their activity also in banks in Slovakia.

References:

1. Bank Institute, a. s., Praha: Organization of Bank Management.
2. Jozef Tyll: Can Business Administration and Management Cope without Internal Audit?
3. Basle Committee for Banking Supervision: Framework for Systems. of Internal Controls in Banking Organizations.
4. France: Directive 97-02 of February 21, 1997 on internal controls in credit institutions.

IMF AND WORLD BANK DELEGATES AT PRAGUE CASTLE

On the invitation of Mr Vaclav Havel, President of the Czech Republic, about 250 delegates to the IMF and the World Bank as well as their critics will be discussing the consequences of globalisation, in the Dance Hall of Prague Castle.

The debate is to be held shortly before the Annual Meeting of the above international financial institutions, and is scheduled to take place on 26 – 27 September 2000. Mr Havel's invitation is an attempt to dissipate some of the tensions between the two sides.

According to DPA, Horst Köhler, Director General of IMF, welcomed Havel's initiative during his visit to Prague last week.

(TASR)

Národná banka Slovenska

DEKÁDNA BILANCIA AKTÍV A PASÍV k 30. 07. 2000 v mil. Sk

AKTÍVA			Zmena oproti 20.07.2000
1 Zlato		1,028.4	(0.0)
2 Vklady v MMF		30,907.2	(-628.5)
2.1 V cudzej mene	5,173.7		(9.5)
2.2 V slovenských korunách	25,733.5		(-638.0)
3 Vklady v zahraničných bankách a medzinárodných inštitúciách v cudzej mene		3,989.5	(-342.1)
3.1 Vklady v zahraničných bankách	3,237.5		(-343.1)
3.2 Vklady v medzinárodných inštitúciách	752.0		(1.0)
4 Pohľadávky voči zahraničiu v cudzej mene		13,244.0	(-1,114.7)
5 Pohľadávky voči tuzemským bankám		39,917.6	(-618.4)
5.1 Pohľadávky z refinancovania	11,984.5		(-77.7)
5.2 Ostatné pohľadávky	27,933.1		(-540.7)
6 Cenné papiere		170,588.5	(-1,547.4)
6.1 Zahraničné v cudzej mene	170,588.5		(-1547.4)
6.2 Štátne v slovenských korunách	0.0		(0.0)
6.3 Ostatné v slovenských korunách	0.0		(0.0)
7 Majetkové účastiny		144.8	(0.0)
7.1 Zahraničné v cudzej mene	24.8		(0.0)
7.2 Ostatné	120.0		(0.0)
8 Ostatné aktíva		21,584.8	(-31.7)
8.1 Úvery klientom	514.9		(-13.4)
8.2 Ostatné	21,069.9		(-18.3)
		281,404.8	(-4,282.8)

PASÍVA			Zmena oproti 20.07.2000
1 Emisia obeživa		66,793.1	(-2,614.7)
2 Záväzky voči MMF		35,463.7	(-1,269.7)
2.1 V cudzej mene	9,730.2		(-631.7)
2.2 V slovenských korunách	25,733.5		(-638.0)
3 Záväzky voči zahraničným bankám a medzinárodným inštitúciám		18,397.0	(-3,594.7)
3.1 V cudzej mene	17,692.9		(-3,594.7)
3.2 V slovenských korunách	704.1		(0.0)
4 Emitované cenné papiere		22,774.5	(-2,666.2)
4.1 V zahraničí v cudzej mene	4,224.5		(-36.2)
4.2 Ostatné	18,550.0		(-2,630.0)
5 Záväzky voči tuzemským bankám		71,165.7	(7,182.6)
5.1 Peňažné rezervy bánk	31,395.8		(-2,021.1)
5.2 Ostatné	39,769.9		(9,203.7)
6 Záväzky voči štátnemu rozpočtu		23,436.2	(-2,571.9)
6.1 Účet štátu Slovenskej republiky	16,651.2		(-2,618.7)
6.2 Štátne fondy	6,785.0		(46.8)
7 Ostatné pasíva		27,556.4	(6,513.2)
7.1 Vklady klientov	3,889.3		(117.3)
7.2 Ostatné	23,667.1		(6,395.9)
8 Čisté obchodné imanie		15,818.2	(-5,261.4)
8.1 Vlastný kapitál	10,468.7		(0.0)
8.2 Ostatné vlastné prostriedky	5,349.5		(-5,261.4)
		281,404.8	(-4,282.8)

Ing. Marián Jusko, CSc. v. r.
guvernér

Ing. Anna Pastuchová, PhD. v. r.
vrchná riaditeľka úseku informatiky

Národná banka Slovenska

DEKÁDNA BILANCIA AKTÍV A PASÍV k 10. 08. 2000 v mil. Sk

AKTÍVA			Zmena oproti 31.07.2000
1 Zlato		1,028.0	(-0.4)
2 Vklady v MMF		31,003.4	(96.2)
2.1 V cudzej mene	5,269.9		(96.2)
2.2 V slovenských korunách	25,733.5		(0.0)
3 Vklady v zahraničných bankách a medzinárodných inštitúciách v cudzej mene		3,487.9	(-501.6)
3.1 Vklady v zahraničných bankách	2,636.2		(-601.3)
3.2 Vklady v medzinárodných inštitúciách	851.7		(99.7)
4 Pohľadávky voči zahraničiu v cudzej mene		24,577.4	(11,333.4)
5 Pohľadávky voči tuzemským bankám		41,899.5	(1,981.9)
5.1 Pohľadávky z refinancovania	11,885.1		(-99.4)
5.2 Ostatné pohľadávky	30,014.4		(2,081.3)
6 Cenné papiere		186,056.1	(15,467.6)
6.1 Zahraničné v cudzej mene	186,056.1		(15,467.6)
6.2 Štátne v slovenských korunách	0.0		(0.0)
6.3 Ostatné v slovenských korunách	0.0		(0.0)
7 Majetkové účastiny		144.8	(0.0)
7.1 Zahraničné v cudzej mene	24.8		(0.0)
7.2 Ostatné	120.0		(0.0)
8 Ostatné aktíva		22,465.3	(880.5)
8.1 Úvery klientom	526.5		(11.6)
8.2 Ostatné	21,938.8		(868.9)
		310,662.4	(29,257.6)

PASÍVA			Zmena oproti 31.07.2000
1 Emisia obeživa		67,564.7	(771.6)
2 Záväzky voči MMF		35,644.5	(180.8)
2.1 V cudzej mene	9,911.0		(180.8)
2.2 V slovenských korunách	25,733.5		(0.0)
3 Záväzky voči zahraničným bankám a medzinárodným inštitúciám		19,027.4	(630.4)
3.1 V cudzej mene	18,323.3		(630.4)
3.2 V slovenských korunách	704.1		(0.0)
4 Emitované cenné papiere		27,722.5	(4,948.0)
4.1 V zahraničí v cudzej mene	4,372.5		(148.0)
4.2 Ostatné	23,350.0		(4,800.0)
5 Záväzky voči tuzemským bankám		67,895.4	(-3,270.3)
5.1 Peňažné rezervy bánk	34,244.2		(2,848.4)
5.2 Ostatné	33,651.2		(-6,118.7)
6 Záväzky voči štátnemu rozpočtu		23,685.5	(249.3)
6.1 Účet štátu Slovenskej republiky	15,844.1		(-807.1)
6.2 Štátne fondy	7,841.4		(1,056.4)
7 Ostatné pasíva		53,316.7	(25,760.3)
7.1 Vklady klientov	29,235.4		(25,346.1)
7.2 Ostatné	24,081.3		(414.2)
8 Čisté obchodné imanie		15,805.7	(-12.5)
8.1 Vlastný kapitál	10,468.7		(0.0)
8.2 Ostatné vlastné prostriedky	5,337.0		(-12.5)
		310,662.4	(29,257.6)

Ing. Marián Jusko, CSc. v. r.
guvernér

Ing. Anna Pastuchová, PhD. v. r.
vrchná riaditeľka úseku informatiky

Národná banka Slovenska

DEKÁDNA BILANCIA AKTÍV A PASÍV k 20. 08. 2000 v mil. Sk

AKTÍVA			Zmena oproti 10.08.2000
1 Zlato		1,028.0	(0.0)
2 Vklady v MMF		30,919.3	(-84.1)
2.1 V cudzej mene	5,185.8		(-84.1)
2.2 V slovenských korunách	25,733.5		(0.0)
3 Vklady v zahraničných bankách a medzinárodných inštitúciách v cudzej mene		1,190.9	(-2,297.0)
3.1 Vklady v zahraničných bankách	424.2		(-2,212.0)
3.2 Vklady v medzinárodných inštitúciách	766.7		(-85.0)
4 Pohľadávky voči zahraničiu v cudzej mene		21,011.1	(-3,566.3)
5 Pohľadávky voči tuzemským bankám		41,595.9	(-303.6)
5.1 Pohľadávky z refinancovania	11,613.2		(-271.9)
5.2 Ostatné pohľadávky	29,982.7		(-31.7)
6 Cenné papiere		190,473.0	(4,416.9)
6.1 Zahraničné v cudzej mene	190,473.0		(4,416.9)
6.2 Štátne v slovenských korunách	0.0		(0.0)
6.3 Ostatné v slovenských korunách	0.0		(0.0)
7 Majetkové účastiny		144.8	(0.0)
7.1 Zahraničné v cudzej mene	24.8		(0.0)
7.2 Ostatné	120.0		(0.0)
8 Ostatné aktíva		21,523.2	(-942.1)
8.1 Úvery klientom	528.4		(1.9)
8.2 Ostatné	20,994.8		(-944.0)
		307,886.2	(-2,776.2)

PASÍVA			Zmena oproti 10.08.2000
1 Emisia obeživa		70,877.9	(3,313.2)
2 Záväzky voči MMF		35,486.4	(-158.1)
2.1 V cudzej mene	9,752.9		(-158.1)
2.2 V slovenských korunách	25,733.5		(0.0)
3 Záväzky voči zahraničným bankám a medzinárodným inštitúciám		18,548.5	(-478.9)
3.1 V cudzej mene	17,844.4		(-478.9)
3.2 V slovenských korunách	704.1		(0.0)
4 Emitované cenné papiere		27,625.1	(-97.4)
4.1 V zahraničí v cudzej mene	4,275.1		(-97.4)
4.2 Ostatné	23,350.0		(0.0)
5 Záväzky voči tuzemským bankám		64,140.1	(-3,755.3)
5.1 Peňažné rezervy bánk	31,969.1		(-2,275.1)
5.2 Ostatné	32,171.0		(-1,480.2)
6 Záväzky voči štátnemu rozpočtu		24,502.7	(817.2)
6.1 Účet štátu Slovenskej republiky	16,741.1		(897.0)
6.2 Štátne fondy	7,761.6		(-79.8)
7 Ostatné pasíva		50,752.0	(-2,564.7)
7.1 Vklady klientov	28,484.5		(-750.9)
7.2 Ostatné	22,267.5		(-1,813.8)
8 Čisté obchodné imanie		15,953.5	(147.8)
8.1 Vlastný kapitál	10,468.7		(0.0)
8.2 Ostatné vlastné prostriedky	5,484.8		(147.8)
		307,886.2	(-2,776.2)

Ing. Marián Jusko, CSc. v. r.
guvernér

Ing. Anna Pastuchová, PhD. v. r.
vrchná riaditeľka úseku informatiky

Časový harmonogram dekádnych bilancií je k dispozícii na internetovej adrese http://www.nbs.sk